Бүхы-оронуудай-пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА КОМИТЕДЭЙ, БУРЯАДАЙ ССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...этэмнай 1921 оной ...рйин 21-һээ гарана. | № 260 (18583) | 1990 оной ноябриин 13, вторник | Сэн 3 мүн.

МОНГОЛ БАЛЕТ УРИНА!

...й дээрэ олондо мэдээ- ...ооһон гайхамшаг монгол ...ханаад үзэхэдэ, бүри һая- ...ээр—1963 ондо Улаан- ...й гүрэнэй оперо болон ...й академическэ театрай ...й труппын зохёохы зам ...һэн. Труппа тэрэ үедэ ...өө бүридэдэг байгаа. ...cooһoo эгээл бэлигтэй, ...истнууд гэбэл, Пермь ...Ташкент хотонуудай ха- ...училищинуудые дүүргэг- ...йһан юм. Энэ труппые ...һан, тиин мүнөө боло- ...тэлбэрилжэ ябаһан хүн ...МНР-эй искусствын габь- ...ал ябуулагша, Монго- ...Гүрэнэй шангай лауреат ...ьяндагва юм. Леонид ...скиин һурагша, энэ бэ- ...мэргэжэлтэ монгол ба- ...жөөхэ талаар горитой ...жо гаргадаг байна. Тии- ...монгол балет урагшань ...лха, хүгжөөхын тула хо- ...фиин классика мүнөө- ...рай искусство хоёрой ...ьһонуудые нягтаар хол- ...элдэхэ шухала гэжэ ба- ...олодог гээшэ.

...Жамьяндагвын найруулан ...«Шехеразада» (Н. Рим- ...ссаков), «Эсмеральда» ...), «Коппелия» (Л. Де- ...«Дон-Кихот» (Л. Минкус) ...бүүта нуур» (П. Чай- ...), «Спартак» (А. Хача- ...«Болеро» (М. Равель) ...бусад баледүүд дээрэ ...шые гэршэлнэ. Дэлхэйн ...аа гадна Б. Жэмьян- ...монгол арбаад баледүү- ...биһан байха юм.

...тэй мэргэжэлтэн олон ...уласхоорондын конкурс- ...жюрин хүдэлмэридэ ...ахаар уригдаһан бай- ...эшээнь, Токио хотодо ...1978, 1980 онуудта, Мо- ...1977, 1981, 1985, 1989 ...үнгэргэгдэһэн конкурс- ...жюрин гэшүүн байл- ...1981 ондо монгол балет- ...Москвада болоһон ...хоорондын 4-дэхи конкур- ...«Хатарай модерн» ...найруулгынгаа түлөө гол ...хүртэһэн юм.

...Жаргалай «Бүртэ-Шо- ...о баледые найруулан ...ушар орон дотор го- ...үйлэ хэрэг болоһон бай-

Монголой балетнэ искусствын үндэһэ һуури табигшад гэхэдэ, Б. Жамьяндагватай сугтаа МНР-эй арадай артистнар О. Ганбаатар, Ю. Оюун, габьяата артистнер И. Баатар, Р. Батсайхан, Г. Туул, С. Шаравдорж, А. Навчаа, Ю. Цэрмаа, Д. Баасанхуу, Г. Дашдулам, Д. Алтантуяа, Д. Цогтсайхан гэгшэд байһан юм. Тэдээн соохоо О. Ганбаатар, Д. Баасанхуу хоёр мүнөө сагта хүдэлһөөр.

— Мүнөө үедэ манай балетнэ труппада 70 хүн тоологдодог юм,— гэжэ театрай ахамад балетмейстер Б. Жамьяндагва хөөрэнэ.— Эгээл бэлигтэйшүүлнай уласхоорондын конкурснуудта хабаадалсаа. Жэшээнь, О. Ганбаатар Ю. Оюун хоёр — Варна ((1970 ондо) болон Токио (1976, 1980 онуудта) хотонуудта үнгэргэгдэһэн уласхоорондын конкурснуудай лауреадууд юм. О. Батсайхан — Москвагай (1981 оной) конкурсын дипломант, тиихэдэ У. Бат-Эрдэнэ 1989 ондо Москвада болоһон уласхоорондын конкурсын дипломант, Азиин-Номгон далайн оронуудай 2-дохи конкурсын (Токио) бронзо медальда хүртэгшэ юм.

Хариин оронуудай туһаламжа сэгнэшэгүй сэнтэй ааб даа. Элдэб тээһээ найруулан табигшадые, хатаршадые уридагбди. Манай театрай сценэ дээрэ М. Лиепа, Н. Павлова, В. Анисимов, А. Михальченко, А. Фадеечев, Швейцариһаа Хансмейстер, Японһоо гайхамшаг балерина Кумико Очи гэгшэд элдэб жэлнүүдтэ хатарһан байха. Монгол харагшад Ленинградай, Новосибирскын, Лейпцигэй баледэй коллективүүдэй бэлигые үндэрөөр сэгнэһэн юм. Тэрэшэлэн монгол баледтэй СССР-эй болон Болгариин, Польшын, Чехословакиин, Германиин, Венгриин, Вьетнамай, КНДР-эй, Лаосой, Хитадай, Японой болон Афганистанай улад зон танилсанхай. Буряадай оперо болон баледэй академическэ театрай зохёохы коллективтэй нүхэр ёһоной, ажалай талаар нягта харилсаа холбоотой байһандаа бидэ баяртайбди. Буряад харагшадтай уулзаһандаа мүн омогтойбди.

Улаан-Баатарай театрай репертуарта балетнэ 40-өөд зүжэг бии. Дээрэ дурсагшадһаа гадна «Парижай дүлэн» (Б. Асафьев), «Нуур тухай домог» (Б. Дамдинсүрэн), «Праздник в удельном княжестве» (Гончигсумлаа), «Цветок среди бурьяна», «Живая симфония», «Серебряная кисть» (Э. Чойдог), «Золушка» (С. Прокофьев), «Жизель», «Корсар» (А. Адан), «Спартак» (А. Хачатурян) болон бусадые нэрлэмээр.

Мүнөө Улаан-Үдэдэ манай театрай зохёохы коллектив «Унаярта хаданuудай домог» гэжэ балет асарба. Д. Нацагдоржын зохёолнуудай удхаар баледэй либретто Б. Жамьяндагва зохёожо, найруулан табиһан юм. МНР-эй арадай уран зурааша, Гүрэнэй шангай лауреат Л. Гаваа баледые шэмэглэбэ. Аялга хүгжэм дирижер, МНР-эй габьяата артист С. Сундэд гэгшын хүтэлбэри доро зэдэлнэ.

Энээнһээ гадна «Серебряная кисть» (Э. Чойдог) гэжэ балет ноябриин 15-да улаан-үдынхидэй һонорто дурадхагдаха байна. Мүн классическа баледэй программа харуулагдаха юм. Программада Л. Минкус, Р. Дриго, Н. Чайковский, А. Бородин, А. Адан болон бусадай зохёолнууд, монгол композиторнууд З. Хангал, Ж. Мэнд-Амар, Э. Чойдог гэгшэдэй баледүүдһээ хэһэгүүд оруулагданхай. Наадаха артистнар сооһоо МНР-эй арадай артистка, уласхоорондын конкурснуудай лауреат Ю. Оюун, баледэй солист А. Батдэлгэр, уласхоорондын конкурснуудай лауреат У. Бат-Эрдэнэ гэгшэдые дурдая.

Классическа баледэй үдэшэнүүд ноябриин 17-до, 18-да, 19-дэ үнгэргэгдэхэ байна. 19 сагта эхилжэ байха юм.

Н. ГОНЧИКОВА,
Буряадай оперо ба баледэй театрай литературна тасагай даагша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Унаярта хаданuудай домог» гэжэ баледһээ хэһэг. Нансалмаа — Н. Эрдэнэцэцэг, Юндэн — Ж. Намнанбаяр.

Ажалша коллективүүдтэ болоһон уулзалга

ХАЙШААШЬЕ ОШОХЫН АРГАГҮЙ

...и сэмбын комбинадай ...утаалгын фабрикын ил- ...цехтэ 5 минутын заб- ...сын үедэ транспортер- ...ксоогдодог, хөөрэлдэхэ- ...а бага амархаяа хүдэл- ...эд столнуудай дэргэдэ ...даг юм. Эгээл иимэ заб- ...сын үедэ КПСС-эй рес- ...комитедэй хэдэхи секретарь Л. В. ...цехтэ ерээ һэн. Бүхы ...ришэд столой дэргэдэ ...сугларжа, һанаата бо- ...асуудалнууд тухайгаа ...лдэһэн байгаа. Шиидхэ- ...болоһон орёо асуудал- ...үйлэдбэри, предприяти, ...о шиидхэжэ эхилхэ хэ- ...гэжэ хэлэгдээ.

...и сэмбын комбинадта ...ые яслинуудта, хүүгэдэй ...дта оруулха талаар бэр- ...нүүд үгы юм. Гэр бай- ...өөр баридаг. Мүнөөнэй ...эл түхеэрэлгэнүүдтэй өө- ...поликлиникэ хүдэлдэг, тэн- ...шье ээлжээн байдаггүй, ...а бэрижа байнхай. Ком- ...й газаа магазин хүдэл- ...м. Жэшээнь, һайндэрэй ...ээ эхэнэрнүүд тэндэһээ ...мяммай 4 түхэриг 50 мүн- ...а 3 түхэриг 50 мүнгэнэй ...худалдажа абаха аргатай ...һэн. Мяханай үнэ сэн- ...ам хубиие комбинат даа-

жа абаа. Нарин сэмбын комбинадай хүдэлмэришэд эхэнэрнүүдэй 1000 сабхи, 200 хибэс, 3—3 метр ситец худалдажа абаа һэн. Пальтогой бүд, нэгэ-нэгэ килограмм ээрэһэн утаһа түлбэригүйгөөр абаһан байгаа. Яблокатай вагонууд ерэхэ дутэлэнхэй. Бэрхэшээлнүүдэй олоор ушардагшье һаань, предприятиин, партийна, профсоюзай эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө анхарал оролдолго хүнүүд мэдэржэ байдаг. Тиимэһээ урма зоригтойнууд.

Һайн салин абана гүт,— гэжэ Леонид Васильевичай асуухада, — гэмгүй, хүрөөд үшөө үлэдэг, — гэжэ хүдэлмэришэд энеэлдэнэ. Гэбэшье ерэхэ жэлэй бэрхэшээлнүүд тухай томоотой хөөрэлдөөн болобо. Мяханай комбинат бирахагүй колбасо хэнэ, тэрэнь бүри үнэтэйшье байгаад, амтатай байг лэ гэжэ хэлэнэ. Комбинадта хүдэлдэг 150 хүнүүдэй өөһэдтөө коттеджнүүдые барихаар бэлэн байхадань, газар үгэнэгүй. Энергетигүүд үдэшэндөө Улаан-Үдэ хотын олон үйлсэнүүдые харанхы байлгадаг. Хэды болотор иигэжэ байха юм? Һүүлэй үедэ талонуудаар мяха, саахар худалдажа абахань хүшэр болоо. Комбинадай хүдэлмэрилэгшэдэй 4,5 мянган үхибүүдтэ Шэнэ жэлэй бэлэгүүдые бэлдэхэ тухай эртээнһээ һанаата болохо хэрэгтэй. Павловай үйлсөөрхи 64-дэхи гэрэй хажуудахи пивэ наймаалдаг газарые болюулха тухай хуулита хоёр шиидхэбэри абтанхай, харин байһан зандаа.

— Манда ерэжэ хөөрэлдэһэнэйтнай түлөө һайн даа,— гэжэ хөөрэлдөөндэ хабаадагшад хэлэбэ.— Партийна хүдэлмэрилэгшэд бултадаа хүнүүдтэй ходо уулзажа, һанал бодолыень, шиидхэхээр болоһон асуудалнуудыень мэдэжэ абадаг байг лэ.

Һүүлдэнь Л. В. Потапов цехэй партбюрогой секретарь В. Э. Аюшеевтай хөөрэлдэбэ. Тэрэнь нютагайнь хүн байшоо. Цехтэ 59 коммунист тоологдодог, хэхэ ажал ехэ гэжэ тэрэ хэлээ.

* * *

Харин нооһо илгалгын цехэй хүдэлмэришэдтэй уулзахынь урда тээ комбинадай директор К. П. Альцмантай шухала хөөрэлдөөн болоо һэн. Ноябриин 6-да «Бурводоканалай» хүдэлмэрилэгшэд гүрэнэй банкаар дамжуулан, хотын хэдэн предприятинуудта яла тохогдоо. Хэмһээ үлүү ехэ хорото бодосуудтай уһан комбинадһаа хаягдаа гэһэн шалтагаанаар 800 мянган түхэригэй яла нарин сэмбын комбинадта тохоһон байба. Эрид шууд буруу шиидхэбэри абтаа, шалгалтын дүнгүүд тушаа арсалдахаар, Госкомприродын, горгүйсэдкомой хүтэлбэрилэгшэд энэ хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандана гэжэ комбинадай директор тоолоно.— Хэрэглэгдэһэн уһа сэбэрлэхэ технологи нэбтэрүүлгэдэ предприятиин коллективэй хэдэн миллион түхэриг гаргашалдаг байхадань, иимэрхүү хэмжээнүүд хамаг юумые буруутуулжа болохо ха юм.

Зүб хэлэнэ гээшэ аабза. Рескомой секретарь юун гэжэ харюусаха болоноб? Партийна зургаанууд иимэрхүү асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хабаададаггүй гэжэ хэлэхэ гү? Водоканалда, Госкомприрододо, горгүйсэдкомдо, Совминдэ хаа хаанагүй коммунистнууд хүдэлнэ бшуу. Тэдэнэр һэшхэлээрээ, бодомжотой зүбөөр хүдэлхэ зэргэтэй. Иимэрхүү асуудалнуудые шиидхэлгэһээ партийна хүтэлбэрилэгшэ хайшаашье ошохын аргагүй ааб даа.

Л. ЛЕВЧЕНКО.

АРЕНДАТОРНУУД АМЖАЛТАТАЙ

«Родина» колхоз сагай уларилай хэды тогтуури гүй байгаашье һаань, районойнгоо бэшэ ажахынууд сооһоо эгээл баян ургаса хуряажа абаа. Ивановка һууринай Леонид Андриянович Полоновой даадаг арендэ подрядай гуримаар ажалаа эмхидхэдэг бригадын гэшүүдэй оруулһан хубита эндэ нилээд ехэ юм. Эдэнэр ургаса хуряалгаяа сентябриин 6-һаа эхилээд, октябриин 16-да амжалтатай дүүргэһэн байна. Бригадын механизаторнууд гектар бүриһөө дунда зэргээр 22 центнер ургаса хуряажа абаа.

Коллектив соо бүхыдөө 11 хүн хүдэлдэг юм. Тэдэнэр арендэ харилсаагаар хоёрдохи жэлээ ажаллажа ябана.

Бригадын механизаторнууд мүнөө жэлдэ 21 мянган центнер ороохо таряа хуряажа абаха һаа, дүн хамта 24 мянган центнер ургаса сохиһон байха юм. Комбайнернууд Н. И. Емельянов бүхыдөө 6500 центнер, Д. И. Дампилов —6000, Г. И. Степанов — 5500, Л. И. Полонов — 5000 центнер ороохо хуряагаа.

Эдэнэр ургасаяа хуряажа дүүргэһээр хуршэ отделениингээ таряашадта туһаламжа үзүүлһэн байна.

Мүнөө тус бригадын гэшүүд ерэхэ ургасынгаа үндэһэ табижа эхилэнхэй. Үрэһэ хүрэнгэ хааха хүдэлмэреэ эдэ үдэрнүүдтэ түгэсхэхеэ ябана.

М. ШАГДАРОВА.
Хяагтын район.

„Буряад үнэн"-91

«ХЭНҺЭЭ ДУЛДЫДАНАБ?»

Районойнгоо хүдөө нютагуудаар ябахадаа, ажахынуудай гүүртэ, отаралуудай малшадтай уулзаха, партийна эхин организацинуудай коммунистнуудтай хөөрэлдэхэ ушар ходол гаража байдаг гээшэ. Тээмэндэ Хориингоо аймагай Хүрбын совхозой Тээгдын отделенеэр буряад хэлэн дээрэ гарадаг «Шэнэ Үдэ» газетэдэ захил хэлгын хэрэгээр ябахадаа, энэ отделениин коммунистнуудтай уулзажа хөөрэлдөө һэм. Коммунистнуудайнь дунда түрэл хэлэн дээрээ газетэ, журналнуудые уншадаг хүнүүдынь үсөөн лэ юм ха. Хургааршье даража тооломоор гэхэдэ алдуу гарахагүй.

«Тиимэһээ нютагаингаа газетые буряадаараа захидаггүй гээшэбди» гэжэ нэгэниинь хэлэбэ. Теэд яахабши? Хорёод шахуу жэлэй хугасаа соо түрэл хэлэеэ һургуулида үзэхэеэ болёод ябаа ха юм даа. Энээн тухайнь хэлэһэнэй хэрэгтэй юм гү, али үгы гү? «Үхибүүднайшье бултадаа буряад хэлэндээ тулюур болошоо» гэжэ нүгөөдэнь нэмэбэ.

— Партийна организацимнай тэрэ газетые отделениингээ конторода гэжэ захидаг. «Шэнэ Үдэ» газетые хараһан лэ байхабди. Зүгөөр уншажа шадахагүй хадаа яахабши?»,—гээд саашань үргэлжэлүүлбэ.

— Иимэлди даа. Битнай өөрөө Худан голой хүбүүншье һаа, баһал буряадаараа уншажа, бэшэжэ шадахагүй байнао. Заримдаа аягүй шэнгеэр үзэгдэдэг. «Шэнэ Үдэшье», «Буряад үнэншье» бэшэжэ абаха хүнүүднай тоотой, үсөөн, гэжэ совхозой парткомой секретарь Г. Г. Цыренов хэлэбэ. —Тиигээшье һаань, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулнабди. Сэнгэйнь үнэтэй болоошье һаань, буряад хэлэн дээрэ гарадаг газетэнүүдые шадал зэргээрээл бэшүүлхые оролдонобди,— гээд тэрэ нэмэбэ.

Совхозой Тээгдын отделениин коммунистнуудтай уулзажа хөөрэлдөөд байхадаа, ажалайнь хэрэгүүдээр һонирхоо гэшэ бэзэб. Отделениин партийна эхин организаци 33 коммунистһаа бүридэнэ. Тэдэнэйнь тоодо һаалишад Нина Барашевцева, Маргарита Горштейн, Аграфена Николаева, Нона Дашибылова, үхэршэн Владимир Горштейн, хонишон Лев Будаев, механизаторнууд Валерий Доржиев, Яков Карелов гэгшэд ороно. Эдэ нүхэднай даажа ябаһан хүдэлмэридөө ээзэн ёһоор хандажа, үндэр дүнгүүдые туйлахын түлөө тэмсэнэ. Эрхим түрүү ажалаараа бусадта һайн жэшээ харуулна.

Энэ жэлэй юһэн һарын дүнгүүдээр коммунист-һаалишан Маргарита Горштейн, үхэршэн Владимир Горштейн гэгшэд ажахы дотороо эрхим дүнгүүдые туйлаа юм. Тэдэнэй түрүүшүүлэй зэргэдэ ябаһан тухайнь «Шэнэ Үдэ» газетэдэ нэгэтэ бэшэ бэшэгдэһэн, олоной анхарал татаһан байха.

Совхозой һаалиин хоёр фермые партиин гэшүүд Соима Закирова, Намжил Нимаев гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

— Эдэ коллективүүднай сагаан эдеэ элбэг ехээр үйлэдбэрилжэ, тэрэниие худалдаха талаар табан жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Һаагдаһан һүнэйшье шанар урдынхида орходоо һайжараа. Сэбэр һү ехээр тушааһанайнгаа түлөө олзомнайшье дээшэлээ,— гэжэ парткомой секретарь Георгий Гатапович бидэндэ хөөрэбэ.

Һүүлэй үедэ илангаяа Могойн фермын һаалишад үндэр амжалтануудые туйлажа эхилээ. Эндэ үнеэн бүриһөө жэлэй туршада 2500—2700 килограмм һүн һаагдана. Энэ хэрэгтэ отделениин партийна эхин организациин оруулһан хубита ехэ юм гээд тэмдэглэлтэй. Партбюрогой секретарь В. Б. Обороевтой хөөрэлдэхэшье ушар дайралдаба. Тэрэ коммунистнуудай, үйлэдбэриин эдэбхитэйшүүлэй дунда үзэл сурталай хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ анхаралаа бага бэшээр хандуулдаг юм байна. Газетэ, журналнуудые захилгада хабаадалсана. Ниитын тараагшадта туһаламжа үзүүлхые оролдоно. «Буряад үнэн», «Шэнэ Үдэ» газетэнүүд тухай һанамжа, дурадхалнуудаараашье хубаалдана. Тэдэниие зоной дунда шадал соогоо тараалгаха гэжэ оролдоно.

Тиихэтээ хамта коммунистнуудайнгаа эдэбхи үүсхэлые дээшэлүүлхэ, үргэн демократи гээшэмнай юун бэ, энээн тухай юун гэжэ хэлэхэ байнабта гэхэ мэтын юрэнхы удхатай асуудалнуудаар хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэһэн байха юм.

— Хэр байнабши, партийна эхин организаци, тэрэнэй бюрогой секретарь?» гээд хэн нэгэнэй асуугаа һаань, ажабайдалһаа хожомдонгүй, үе сагай эрилтэнүүдтэ тааралдамаар хүдэлхэ гэжэ оролдонобди. Хуушанай ёһо гуримууд һалажа, орондонь бодото демократи хүрэжэ ерэбэ гээшэ ааб даа. Заримдаа бидэ энэ үгэеэ хазагайруулжа, бэеэ һүла табихаяа һананабди. Зүгөөр минии һанахада, «демократи» гэһэн үгэмни ёһо гурим сахиха, тэрэниие шангадхаха, өөрыгөө һайнаар абажа ябаха, совет хүн байһанаа мартахагүй, хэһэн хэрэгүүдэйнгээ түлөө олониитын урда харюусаха ёһотойбди гэһэн удхатай бэшэ гү? Тиихэтэй хамта коммунистнууд заримдаа партиин Устав тухай мартажа, өөрынгөө хэрэгүүдтэ буруу сэгнэлтэ үгэхэеэ һанадаг. Энэнь һайн бэшэ, —гэжэ коммунист В. Б. Обороев хэлэнэ.

Коммунист бүхэнэй нэрэ хүндые дээшэлүүлхэ гээшэмнай партийна эхин организациин хүдэлмэриһөө гол түлэб дулдыдана бэшэ аал?

Б. ЛАЙДАПОВ,
хүдөө бэшэгшэ, «Шэнэ Үдэ» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

СССР-эй ПРЕЗИДЕНТ МОСКВАГАА БУСАА

Ноябриин 10-да СССР-эй Президент М. С. Горбачев Боннһоо Москвагаа бусажа ерээ һэн. Федеральна канцлер Г. Колиин уряалаар тэрэ албанай хэрэгээр Германиин Федеративна Республикада ошоһон байгаа.

Аэропорт дээрэ М. С. Горбачевые СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. И. Рыжков, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин орлогшо В. А. Ивашко, СССР-эй Президентскэ Соведэй гэшүүд, бусад тусхай тушаалтад угтаа.

Угтагшадай дунда ФРГ-һээ СССР-тэ байдаг саг зуурын этигэмжэтэ түлөөлэгшэ Э. Хайкен байлсаба.

(ТАСС).

КРЕМЛЬДЭ БОЛОҺОН УУЛЗАЛГА

Ноябриин 11-дэ СССР-эй Президент М. С. Горбачев РСФСР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ Б. Н. Ельцин хоёр уулзаһан байгаа. Союзай шэнэ хэлсээе бэлдэлгын, орониие дэлгүүртэ шэлжэн оруулалгын, мүнөө үеын бусад асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Удаань нүхэд Н. И. Рыжковой, И. С. Силаевай, Р. И. Хасбулатовай хабаадалгатайгаар хөөрэлдөөн үргэлжэлүүлэгдээ.

(ТАСС).

Буряадай Совет Социалис Республикын Хуули

БУРЯАДАЙ ССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАТАДАЙ СТАТУС ТУХАЙ

...я 1. Буряадай ССР-эй ...й депутат.

...адай ССР-эй арадай де- ...рад зоной бүрин эрхэ- ...өөлэгшэ мүн. Буряадай ...й гүрэнэй засагай дээдын ...ай гэшүүн арадай де- ...Буряадай ССР-эй газар ..., мүн тэрээнһээ гадуур ...й засагые түлөөлдэг.

...ж Буряадай ССР-эй ара- ...депутадта ямаршье һаад- ...р, ашаг үрэтэйгөөр өө- ...и эрхэ түлөөлэлгэнүүдые ...лхэ эрхэ байдал олго- ...рэнэй эрхэнүүдые, нэрэ ...ь аршалан хамгаалдаг, ...рынгөө ажал ябуулгада ...г Буряадай ССР-эй Кон- ...ание, СССР-эй, РСФСР-эй ...радай ССР-эй хуулинуу- ...лигэл бодолоо, һунгал- ...урда зохёоһон програм- ...хүтэлбэри болгодог.

...я 2. Буряадай ССР-эй ...й депутадай статус тухай

...адай ССР-эй арадай де- ...й статус Буряадай ССР- ...Конституцяар, «СССР-тэхи ...й депутадуудай статус ту- ...СССР-эй хуулиар, энэ хуулиар, СССР-эй, РСФСР-эй ба Буряадай ССР-эй бусад хуулита актнуудаар тодорхойлогдодог.

Статья 3. Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгын болзор.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдынь тэрэниие Буряадай ССР-эй арадай депутадаар һунгаһан үдэрһөө эхилдэг ба Буряадай ССР-эй шэнэ зарлалай арадай депутадые һунгаһан үдэр, үгы һаа энэ Хуулиин 10-дахи статьягаар хараалагдаһан ушарнуудта дүүрэдэг.

Статья 4. Буряадай ССР-эй арадай депутадай үнэмшэлгэ ба энгэртээ зүүдэг тэмдэг.

Буряадай ССР-эй арадай депутат эрхэ түлөөлэлгэнүүдэйнгээ болзорто депутадай үнэмшэлгэтэй, «Буряадай ССР-эй арадай депутат» гэһэн энгэртээ зүүдэг тэмдэгтэй байдаг.

Статья 5. Буряадай ССР-эй арадай депутадай ажал ябуулгые үйлэдбэриин ба албанай уялгануудые дүүргэлгэтэй тааралдуулга.

Буряадай ССР-эй арадай депутат депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлхэдэнь хэрэгтэй болзорто үйлэдбэриин гү, али албанай уялгануудһаа ажалайнгаа газарта дунда зэргын салин хүлһыень түлэлгэтэйгөөр сүлөөлэгдэхэ эрхэтэй. Депутадай ажал ябуулгаяа бэелүүлхын түлөө тэрэниие өөрынь үүсхэлээр хүдэлмэриһөөнь сүлөөлэлгэ, депутадай предприятиин, эмхи зургаанай, эмхиин захиргаанда үгэһэн бэшэмэл мэдээсэлэй үндэһөөр, энээниие батадхаһан ямар нэгэ бусад документгүйгөөр үгтэдэг.

Статья 6. Буряадай ССР-эй арадай депутадые Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ саг үргэлжын хүдэлмэридэ орохо болоһонтойнь дашарамдуулан үйлэдбэриин гү, али албанай уялгануудһаа сүлөөлэлгэ.

Буряадай ССР-эй арадай депутат Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй гү, али тэрэнэй Президиумэй шиидхэбэреэр тэдэ зургаануудай тогтооһон болзорто гү, али депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй бүхы болзорто Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ саг үргэлжэ хүдэлхын тула урид хүдэлжэ байһан газартаа салин хүлһэ абахаар үйлэдбэриин гү, али албанай уялгануудһаа сүлөөлэгдэжэ болохо.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй комитедэй түрүүлэгшээр һунгагдаһан Буряадай ССР-эй арадай депутат урид хүдэлжэ байһан газартаа үйлэдбэриин гү, али албанай уялгануудһаа сүлөөлэгдэжэ, депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзорто Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ хүдэлхөөр оруулагдадаг. Энэ үедэ урид хүдэлжэ байһан газартань салин хүлһэниинь түлэгдэдэггүй.

Статья 7. Буряадай ССР-эй арадай депутадай доодо шатын Соведүүдэй хүдэлмэридэ хабаадалга.

Буряадай ССР-эй арадай депутат Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй болон тэдэнэй зургаануудай хүдэлмэридэ зүблэхэ дуутайгаар хабаадаха эрхэтэй.

Статья 8. Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай бүлэгүүдтэ ба депутадуудай клубуудта нэгэдэхэ эрхэ.

Буряадай ССР-эй арадай депутадууд депутадуудай саг үргэлжын ба саг зуурын бүлэгүүдтэ, депутадуудай клубуудта нэгэдэхэ эрхэтэй.

Депутадуудай бүлэгүүдэй ажал ябуулгын гурим ба тэдэнэй эрхэнүүд Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Регламентаар ба депутадай ажал ябуулгын асуудалнуудые гуримшуулдаг СССР-эй, РСФСР-эй ба Буряадай ССР-эй бусад хуулита актнуудаар тодорхойлогдодог.

Статья 9. Депутадай жаяг заршамай ёһо гурим.

Буряадай ССР-эй арадай депутат жаяг заршамай болон журамай эрилтэнүүдые нариинаар сахиха ёһотой. Буряадай ССР-эй арадай депутат өөрынгөө статусые гүрэнэй, общеставын, эрхэтэй аша туһада зүрюугээр ашаглаха ёһогүй.

Депутадай жаяг заршамай ёһо гурим эбдэһэн ушарта депутадай журам тухай асуудал Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй даалгабаряар Депутадай жаяг заршамай асуудалнуудаар комисси хаража үзэдэг.

Статья 10. Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые болзорһоонь урид болюулга.

Депутадай һунгагдаһан гү, али томилогдоһон тушаалаа Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые дүүргэлгэтэй сугтань бэелүүлхэ аргагүй байһан ушарһаа, үгы һаа сүүдэй шиидхэбэриин ёһоор зэмэтэй гэжэ гэмнэһэн тобшололой хуулита хүсэндөө ороходо, мүн баһа Буряадай ССР-эй арадай депутадай СССР-эй эрхэтэн бэшэ болоходо, Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй шиидхэбэреэр Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүд болюулагдадаг.

Депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлгэдэнь һаад хүргэдэг ушар байдалай тохёолдоходо, үгы һаа хубиин бусад шалтагаанаар Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүд Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй шиидхэбэриин ёһоор болзорһоо урид болюулагдадаг.

Һунгагшадай болюулха гэһэн эрилтэ табибалнь, Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүд болзорһоо урид болюулагдадаг.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта.)

Районно партийна конференцинүүд

БООЖОЁО БАХИМ БАРЯАД...

Байгша оной октябриин 27-до Октябрьска районой партийна 33-дахи конференци болоо.

Улаан-Үдын Октябрьска районой партийна организаци ганцашье ниислэл хото соогоо бэшэ, мүн республика соогоо томохон эмхинүүдэй нэгэн болоно. 1990 оной октябриин 1-нэй мэдээгээр, энэ эмхиин бүридэлдэ КПСС-эй 5330 гэшүүн, 124 кандидат тоологдоно. Районно партийна конференциин делегадаар 473 хүн hунгагдаhан байна. Тэдэнhээнь 398 делегат конференцидэ ерээ.

Партиин райкомой нэгэдэхи секретарь А. К. Малиновский тоосоото элидхэл хээ. Районой шалгалтын комиссиин түрүүлэгшэ В. Т. Васильев удаадахи элидхэл хэбэ.

КПСС-эй рескомой эмхидхэлэй-партийна ба кадрова хүдэлмэриин таhагые даагша В. Р. Булдаев конференцидэ байжа, үгэ хэлээ.

Элидхэлнүүдые зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа, дүн хамта 21 хүн үгэ хэлээ. Тэдэнэй 6-ниинь зал соо тодхоотой микрофоноор дуугараа.

САГАЙ хубилhан мэдэрэгдэнэ гэжэ хэлэлтэй. И. А. Антакшиновагай нэгэдэхи секретарь байхада, би хоёр дахин энэ районой партийна конференциие ажаглажа, тоосоо бэшэhэн хүм. Ондоошье районуудай партийна конференцинүүдтэ олон удаа байгдаа. Тэрэ үедэ тоосоото элидхэлнүүд 1,5 час соо үргэлжэлдэг hэн. Гансахан энэшье талыень абажа харабал, хубилалта болоо байна: А. К. Малиновскиин тоосоото элидхэл оройдоол 49 минута соо үргэлжэлөө. Тоосоото элидхэл соо урданайхидал партийна организацида хабаатай гү, үйлэдбэриин «асари ехэ» хүгжэлтые харуулhан гү — бирсагар олон тоо, баримтанууд тоологдоогүй. Конференцидэ бэлэдхэлэй үедэ хэрэгтэй мэдээсэлнүүд делегадуудта үгтэhэн байгаа.

Урдань арха-барха тоонуудай саана хүнүүдэй хуби заяан далдалагдаад, районно партийна эмхиин бүридэлдэ тус тустаа өөрын нюур шарайгүй борохүхэ зүhэтэй олон зон нюдэндэ харагдахадал гэдэг hэн. Иигэжэ бэшэхэдэмни, энэ районие, мүн районно партийна эмхиие олон жэлдэ толгойлжо, ниислэл хотымнай хоорондуур урдажа, Сэлэнгэдэ шудхадаг Үдэ мүрэнэй урда бэезр нэмжыhэн томохон районой социально-экономическа хүгжэлтые түрүү зэргэдэ гаргахын тула горитойхон оролдолго гаргаhан И. А. Антакшиновае муудхана гэжэ хэншье бү hануужаг. Энэ хүмнай үе сагайнгаа үри бэе, тушаал дамжан, өөдөө үргэгдэhэн табсануудынь хүгжэлтын тогтонги үедэ тудана бшуу, тиимэhээ юрэнхы хүмүүжэлынь тэрэ тухай гэхэ гү, али хүтэлбэрилхы ажалайнь шэнжэ шанар зандарган, зонхилон албадалгын шэглэлтэй байгаа гэе., А. К. Малиновский элидхэл соогоо районойнгоо партийна удамарша байhан хүниие гансахашье үгөөр дайраагүй, харин hайн талыень тобойлгохо гэжэ оролдоо. Энэнь олондо hайшаагдаба гэжэ анхараа hэм.

Тиихэдэ альтернативна гуримаар нэгэдэхи секретариин тушаалда hунгагдаhан А. К. Малиновский гээшэмнай хэр хүн юм ааб гэжэ hонирхоhомни гайхал бэшэ. 49 минута соо үргэлжэлhэн элидхэлыень шагнахада, шабжан хурсаар, хүнэй зүрхэндэ оротор, ойлгосотой тодоор үгэ хэлэжэ hураhан хүн бэшэ гэжэ абаhаар обёорогдоо. Олоной урда гараад, хармаанhаа саарhа гаргангүй, гоёор үгэ хэлэдэг хүтэлбэрилэгшэд манда хомор юм бээз. Зүгөөр бэшэhэн юумээ тоб байса, ордоhотой халуунаар, үгэ бүхэнөө зүрхэн соогуураа гулгируулан уншахаар юм ааб даа.

Гэбэ ябабашье, үсөөхэн hара соо хүдэлхэ үедөө **хүн тээшэ** нюураараа эрьехэ талаар шэнэ секретарь тодорхой оролдолго, hэдэлгэ гаргаhан байна. Зүб, бэрхэшээлнүүдээр халинги, сэхыень хэлэбэл, хатуухан үе сагта харюусалгата тушаал эзэлээд, хахад жэл тухай саг соо өөрынгөө бэлиг шадабариие, эршэ хүсые дууhыень харуулжархиха гээшэ тиимэшье амар хэрэг бэшэ.

Угайдхадаа, партиин райкомой бюрогой хуушан бүридэлэй зарим нүхэд, онсолбол, райкомой секретарь, бюрогой гэшүүн байhан Л. Р. Бартунаев нэгэдэхи шэнэ секретариин хүдэлмэриие дэмжэсэгүйгөөр угтаа. hүүлэй hүүлдэ райкомойнгоо бюрогой хүдэлмэридэ огто хүйтэржэ, хэмжээ ябуулганuудташье хабаадахагүй, бэеэ тойруулаад hуудаг болошоhон байна. Нэгэдэхи секретариин тушаалда альтернативна ёhoop өөрынгөө кандидатурые дэбжүүлээд, олоной дуу абажа шадангүй үлэhэн Л. Р. Бартунаев яагаа гэхэбибди? Коммунистнуудай дура сэдьхэлые бэе тээшээ татажа, нэгэдэхи секретарь боложо шадаагүй байhандаа... эрхээ гү? Хэндэ?! Иимэхэн лэ уйтан доторто хүбүүд, басагад комсомолоор дамжан, республиканска шанарай тушаалда дэбжүүлэгдэдэг байгаа гэшэ гү гэжэ hанахада, яаhан гунигтайб даа...

Өөрынгөө толгойлhон партийна организациин хүтэлбэрилгын органиие — партиин райкомой байгуулалтые сагай эрхээр хубилгажа, нугархай, аша үрэтэйгөөр, зондо туhатайгаар ажалладаг болгохын тула нэгэдэхи секретарь оролдолго гаргаа юм байна. Жэшээнь, 1990 ондо райкомой бүридэлдэ 19 хүтэлбэрилэгшэд байхаар хараалагдаа hэн ха. Тоосоото конференциин урдахана тэндэ 14 хүн үлөөд байгаа. Сентябриин 27-до зарлагдаhан бюро дээрэ партиин райкомой байгуулалта тухай асуудал дахин харагдажа, харюусалгата 12 хүн хүдэлхэ гэжэ хэлсэгдэhэн байна. Тиихэдээ партиин райкомдо гурбан комисси байгуулха гэлсэгдээ: **эмхидхэлэй-партийна хүдэлмэриин; үзэл сурталай хүдэлмэриин; социально-экономическа асуудалнуудые уридшалан тайлбарилгын ба шэнжэлгын.** КПСС-эй райкомой секретарьнууд тэдэ комиссинуудые ударидаг байха юм байна.

Энэ хадаа эмхидхэлэй хүдэлмэриин хуби болоно гээшэ ааб даа. Харин үзэл сурталай хүдэлмэридэ ямар хубилалта болоо хаб? Энээн тухай тоосоото элидхэлhээ юумэ ойлгогдоогүй. Парти тушаа, hаяхан байгуулагдаhан РСФСР-эй Компарти тушаа арсалдаануудай боложо байhан тухай, В. И. Лениниие шүүмжэлдэг ушарай олошоржо байhан тухай юрэнхы үгэнүүд элидхэл соо хэлэгдээ. Парти тухай орон доторнай эбсэшэгүй арсалдаануудай hүжэрдэгые, В. И. Лениниие шүүмжэлдэг боложо байhые тоосоото элидхэл соо хэлэгдээшьегүй hаань, олондо мэдээжэ hааб даа. Харин район соо хаана, соёлой ямар ордондо, партийна эхин ямар эмхидэ парти тухай арсалдаанай болоhон тухай (хэрбээ тиимэ юумэнэй болоо юм hаа), тэрэндэ хэн коммунистын хабаадаад, зониие этигүүлжэ, шүүжэ гараhан тухай хэлээ hаань, hонин байха бэлэй. Үгышье hаа, В. И. Ленинэй аша габьяае аршалан хамгаалhан тодорхой хэмжээ ябуулганууд район дотор эмхидхэгдэдэг гү, али үгы гү? Энээн тухай гансашье үгэ хэлэгдээгүй.

Энэрхэдэ юундэ иигэжэ тогтообшо гэхэдэ, партиhаа гаража ошодог ушар жэлhээ жэлдэ Октябрьска райондо олошорhон байна. 1988 ондо 41 хүн, 1989 ондо 79 хүн партиhаа гаража ошоо гэбэл, байгша оной юhэн hара соо КПСС-эй 162(!) гэшүүн партийна билетhээ хахасаа. Энэ жэлдэ бүхыдөө 89 хүдэлмэришэд, тэдэнэй 42-ынь hайн дураараа партиhаа гараа бшуу. Партиhаа гарагшадай тоодо оройдоо 9 пенсионер тоологдоно. Тиихэдээ ветеранууд партидаа этигэhэн зандаа гээшэ ааб даа.

Гэхэ зуура партийна бүридэлдэ байhан 5454 гэшүүдэй оройдоол 851-ниинь гэхэ гү, али 15 үлүүтэйхэн процентнь табан жэл хүрэхэгүй стажтай. Юрэнхы дээрэнь хараад үзэхэдэ, районой партийна организациин гэшүүдэй олонхид — наhатай зон.

Өөрөө ветеран хүн аад, би ветерануудые дэмы талаар шоо үзэхэ гэжэ яаха hэмбиб. Зүгөөр эндэ hанаа зобохоор нэгэ үзэгдэл ажаглагдаа.

Партиин райкомой шэнэ бүридэлдэ оруулагдаха кандидатуранууды зүбшэн хэлсэлгын боложо байхада, СССР-эй АН-ай СО-гой БНЦ-гэй партийна эхин эмхинүүдэй секретарьнуудай соведэй түрүүлэгшэ Н. И. Ленскиновэй нэрын соностохолоор, гадар хубсаhанай фабрикын ветерануудай соведэй түрүүлэгшэ А. П. Пушкарев hүүриhээ hүрэжэ бодоод, шууяа үүсхэжэ, суглаанай ябасые хахад часаар hаатуулхаhаа гадна, тэрэнэй нэрые райкомой шэнээр hунгагдаха бүридэлэй спиcorhээ зуруулжа hалаа. hүүлдэнь мүн лэ рескомой бүридэлдэ дурадхагдаха спиcorhээ тэрэнэй нэрые баhал зуруулба. hунгалтын үедэ коммунистын нэрэдэ таарахагүй ябадал гаргаа гэжэ шүүмжэлхэ юм. Минии hанахада, гансашье тэрээхэн шалтагаанhаа болоо бэшэл хаш даа: үнгэрhэн хабартаа БНЦ-гэй партийна суглаанай тогтоол республика соо нилээн сууряа гаргаhан гэжэ мэдээжэ. Тэрэ тогтоол соо Н. И. Ленскиновэй нэрэ дурдаатай байhаниинь мэдээжэ...

БНЦ-гэй партийна суглаан тухай тоосоото элидхэл соошье хэлэгдэhэн байгаа. Октябрьска район соохи партийна эмхинүүдэй эгээл томонуудай нэгэн гэжэ тодорhон энэ эмхиин партийна суглаан дээрэ табигдаhан олохон эрилтэнүүд хожомынь зүб байгаа гэжэ тодороо hааб даа.

«Эгээл зохёохы hонор ухаатай коммунистнуудые райкомой бүридэлдэ дэбжүүлхэ ёhотойбди!» — гэhэн эрилтээрээ Пушкарев делегадуудай «дурые татаа». Урдаа хараха зомнай — эрдэмтэд. Эдэ зоноо hонор ухаагүй гэхэ болоо hээ, хэниие hонор ухаатай гэхэбибди?! Пушкарёатой зэргэлээд, хэдэн ветеран арадамни hүүгаад, **миинтэ талха зооглодог зон** гэhэншүү үгэнүүдые аманhаа унагаан, эрдэмтэд тухай хөөрэлдэхэ маягтайшуу hэн. Обществын хүгжэлтэдэ материальна хүсэнhөө гадна оюун ухаанай баялиг гээшэ гүнзэгы удха шанартай гэжэ ойлгохо болоодүй буурал толгойто ветеранууд дэлгүүр дээрэ наймаасалдажа байhаншуугаар аашалхадаа, hайханаар харагдана гүй даа...

— Манай обществын ерээдүйн хуби заяан залуушуулай гарта гэнэбди. Теэд энэ зал соо харахада, барандаа шахуу буурал таhан толгойтой делегадууд. Залуу коммунистнууд нэгэ гарайнгаа хурга даража тоолохоор үсөөн, — гэжэ 19-дэхи hургуулиин багша С. Ж. Жамьянова зал соохи микрофоноор hанамжаяа хэлээ hэн. Энээниинь анхармаар гэжэ hанагдана. Ушар ёhо ойлгохо, болбосоронги залуу коммунистнуудые олоор hунгаад, «демократи хэжэ наадангүй», районойнгоо партийна конференциие худалдаа наймаанай ярмаг шэнги болгохогүйгөө хожом бодохо хэрэгтэй.

Яаба хээбэшье, райкомой шэнэ бүридэл hунгагдаа. КПСС-эй нэгэдэхи секретаряар **А. К. Малиновский** конференци дээрэ сэхэ hунгагдаа hэн. Районно партийна организациин хиналтын комиссиин түрүүлэгшээр мүн лэ конференци дээрэ **А. С. Волков** сэхэ hунгагдаа бэлэй.

Байгша оной ноябриин hүүл багаар зарлагдаха шэнэ райкомой эмхидхэлэй пленум дээрэ КПСС-эй райкомой хоёрдохи секретарь hунгагдаха юм ха.

Наhажаалшье, залуушье коммунистнуудай ёhотой удамарша болохын тула партиин райкомой гэшүүд, нэн түрүүн секретарьнуудынь, бюрогой гэшүүд тон түрүүн өөр өөртөө хатуу эрилтэ табижа, дэгэлээ захатай болгохыень 50 жэлдэ партиин гэшүүн ябаhан ветеранууд хүсэлөө мэдүүлжэ байгаа hэн. Энэнь тон зүб. Боожоёо алдангүй, бахим бариха саг ерээ!

Ц. ДОНДОГОЙ,
манай тусхай корр.

ШҮҮМЖЭЛЭЛ БАГА БАЙГАА

КПСС-эй Загарайн районой партийна эмхиин XXXII конференци дээрэ хэгдэхэ элидхэлэй гол тезисүүд районой «Вперед» газетэдэ конференциин эхилхэhээ холо урид толилогдоhон байгаа. Тиимэhээ районой партийна конференциин делегадууд ... тиин райкомой нэгэдэхи секретариин элид... хэлэй гол удхые мэдэхэ байhан тула элид... хэл зүбшэн хэлсэлгэдэ түгэс бэлэдхэлтэй ерэhэн байгаа бшуу.

ЮУН ХЭГДЭЭБ!

Районно партийна XXXI конференциин болоhоор хоёр жэлhээ үлүү саг үнгэрбэ. Энэ хугасаа соо манай партида болон обществодо ехэ хубилалтанууд болоо, ехэ үйлэ хэрэгүүд хүгжэн үргэлжэлөө. Тоосоото үе соо партиин райком ямар хүдэлмэри ябуулааб, саашадаа ямар хүдэлмэри ябуулха ёhотойб гэhэн асуудалда элидхэл соо гол анхарал хандуулагдаhан байна. Райкомой хэды пленум үнгэргэгдөөб, тэдэ пленумүүд дээрэ ямар асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээб гэhэн тоонууд тоологдоо.

Мүнөө парти обществодо дотороо захиран зонхилдог үүргэеэ болюулжа, зоной дунда политическэ, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хараа шэглэл баримтална. Ушар тиимэhээ партиин райком хүдэлмэриингөө онол арганууды ба түхэл маягые хубилгажа, партийна эхин организацинуудта ехээр түшэглэхэ, тэдэнтэй бүхы шухала асуудалнуудые шиидхэдэг болохо гэжэ оролдоhон байна. КПСС-эй райкомой аппарадай бүридхэлшье хубилгагдаа.

Районой партийна организаци тоосоото үе соо мүн лэ олон бэрхэшээлнүүдтэй ушарhан байна. Партиhаа гаралга олошороо. hүүлэй хоёр жэлэй туршада элдэб шалтагаанаар 277 хүн партиин зэргэhээ гаража ошоhон байна. Партиин зэргэдэ хүнүүд үсөөнөөр абтана.

Партиин райком бүхы ажал ябуулгаяа зонhоо нюуса нээсэгүйгөөр ябуулха, боложо байhан юумэн тухай мэдээсэхэ гэжэ оролдодог юм. Жэшээлхэдэ, районой партийна организациин бюджет тунхаглагдаа hэн.

Районой партийна организаци ниитын бусад организацинуудтай харилсаа холбоогоо нарижуулха, тэдэ организацинуудтай ажалладаг коммунистнуудай хүсөөр политическэ чүлөөгөө дээшэлүүлхэ, hайжаруулха асуудалда горитой анхарал хандуулаа. Тиимэhээ ниитэ-политическэ хүдэлмэри ажал ябуулгадань гол hуури эзэлhэн байна ха юм. Энэ асуудалаар партиин райкомой тусхай пленум үнгэргэгдэhэн, зохихо шиидхэбэри табтаhан байгаа.

Эртэ урданhаа хойшо «кадрнууд бүхы юумэ шиидхэдэг» гэжэ тон зүбөөр хэлсэдэг. Тиимэhээ политическэ агитаци ябуулжа шадаха кадрнуудые бэлдэхэ, лекторнүүд болон пропагандистнуудые шэлэн абаха хэрэг горитой hуури эзэлдэг байгаа. Партийна эхин организацинууд кадрнуудые шэлэжэ олохо талаар ехэ арга боломжонуудтай.

Районой промышленностиин, хүдөө ажахын, барилгын болон бусад эмхинүүдэй хүдэлмэриин дүнгүүд тухай элидхэл соо багаар хэлэгдээ. Районой олон предприятинууд промышленна продукци эльгээхэ түсэбөө дүүргэнэгүй, подрядна барилгын эмхинүүд капитальна барилгада hомологдоhон мүнгэнэй 70—80 процентыень лэ ашаглана, худалдаа наймаанай, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, хэлхээ холбооной талаар зониие хангалгын талаар гомдолнууд олон зандаа. Тиимэhээ үйлэдбэриеэ олзотойгоор эрхилхэ, шэнэ оньhон техникэ хэрэглэхэ, ажалай ба технологическа журам hайжаруулха, үндэр бүтээсэ түйлаха зорилго табигдана гэжэ элидхэл соо хэлэгдэбэ.

Соёлой, эрдэм hуралсалай, элүүрые хамгаалгын, худалдаа наймаанай hалбаринуудай материально-техническэ үндэhэ hуурие бэхижүүлхэ, саашаданнь эрид хүгжөөхэ талаар хэмжээнүүдые абаха шухала.

Районно партийна организаци дэлгүүрэй экономикодо оролгын үедэ ажалшадай аша туhые хамгаалха, дунда зэргын шадалтай, дунда зэргын хангалгатай гэр бүлэнүүдэй социальна хамгаалалта түйлаха талаар хэмжээнүүдые хараалха уялгатай.

Партиин райком эдэ болон бусад олон хэмжээнүүдые абажа, теоретическэ, үзэл сурталай, политическэ, эмхидхэлэй хүдэлмэри эдэбхижүүлхэ, нарижуулан hайжаруулха талаар оролдолго гаргаhан байгаашье hаа, урагшаа горитой алхам хэжэ, амжалта түйлажа шадаагүй гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ.

ЭДЭБХИТЭЙГЭЭР ЗҮБШЭЛГЭ

Райкомой тоосоото элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэ эдэбхитэйгээр үнгэрhэн байна. 20 гаран хүн элидхэл тушаа үгэ хэлэжэ, hанамжа дурадхалнуудаа оруулаа. Конференциин зарим делегадуудай хэлэhэн үгэнүүдые тобшо тэдыгээр, хуряангыгаар эндэ дурдая.

З. Д. Цыбикжапов Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой партбюрогой секретарь:

— Мүнөө дээрээ манай парти элдэб зүгhөө добтологдожо, нэрэ хүндэнь бууража байна гээд хэлэхэ хэрэгтэй. КПСС-эй XXVIII съезд, мүн РСФСР-эй Компартиин эмхидхэн байгуулгын съездын шиидхэбэринүүд бүхы шухала асуудалнуудые шиидхээгүй, шиидхэхэ аргашьегүй байгаа. Манай парти яахадаа бүхы «добтолгонуудта» харюу үгэнгүй, миин лэ шагнаад ябаха болоо юм? Энэ ушарые hамбаашалан, зарим этэгээдүүд КПСС-эй ажал ябуулгые муушална, элдэб зугаа тараана, дура зоргоороо шүүмжэлнэ. Иимэ эрхэ байдалда партийна комитедүүдтэ, эхин организацинуудта ажаллахада бэлэн бэшэ. Гэбэшье бидэ арад зонойнгоо аша туhын түлөө тэмсэжэ байhан хойноо айха, тэбдэхэ, зоригоо мохохо ёhогүйбди.

Районой партийна организаци парткомуудай хүдэлмэриеэ hайнаар ябуулха арга боломжо олгохо ёhотой. Автотранспортаар хангаха асуудал муугаар шиидхэгдэнэ.

Парти хадаа ажахын хэрэгүүдтэ оролсохо ёhогүй гэлсэнэбди. Иимэ бодолые би дэмжэхэгүй байнаб.

Партийна организацинууд КПСС-эй Программын, Уставай үндэhөөр ажал ябуулгаяа эрхилхэ ёhотой ха юм.

Бүхы орон доторнай тоосоото-hунгалтын кампани ябуулагдажа байна. Тиимэhээ тус кампаниин дүнгүүдые КПСС-эй Центральна Комитет зүбшэн хэлсэхэ ёhотой.

В. Н. Хлебников, Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэн:

— Партиин нэрэ хүндэ тухай дахинаа хэлэхэ баатай болонобди. Ушарынь юуб гэхэдэ, тон шухала асуудалнууд олон жэлнүүдэй туршада шиидхэгдэнэгүй ха юм. Олонхи предприятинууд (республика, орон доторнайшье) продукци үйлэдбэриhэн гаргаха, тэрэнээ захилшадтаа эльгээхэ түсэбөө дүүргэнэгүй. Жэшээлхэдэ, Хандагатайн леспромхоз байгша ондо аяар 1000 кубометр модо дутуу бэлэдхэбэ.

Мүнөө дээрээ Соведүүд гүйсэдөөр засагаа абаагүй, партийна организацинуудшье засагаа гүйсэдөөр тэдэндэ үгөөгүй байна гэжэ хэлэхээр ха. Тэрэнhээ уламжалан, гурим ба журам hуладаа, ажалай дүнгүүд доошолоо. Партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэд зоной hанал бодолые мэдэжэ байха зэргэтэй. Энэ талаар манай райкомые шүүмжэлхэ ёhотойбди.

К. А. Урмакшинов, Эрхирэгэй совхозой директор:

— Зон мүнөө «демократи» гэhэн үгэдэ найдаад, ажал хэхэеэ болижо байна. Ажал хэнгүй, миин лэ хооhон үгэнүүдые шашаад ябабал, хүнэй ажабайдалай хэмжээн дээшэлхэ гү? Үгы. Ушар тиимэhээ манай парти хуушан ёhоороо захиран зонхилхо ябадалhаа гэнтэ арсаха ёhогүй гэхэ байнаб.

СССР-эй, РСФСР-эй арадай депутадууд hунгагшадтай уулзаха үедөө гоё гоёор үгэ хэлээд, үнэн дээрээ бодото туhаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдоногүй. Тиимэ арадай депутадуудые бусааха эрхээ хэрэглэхэ ёhотойбди.

Г. С. Сницарь, Хандагатайн леспромхозой модо болбосоруулдаг комбинадай диспетчер:

— Манай цехэй 6 хүдэлмэришэн партиhаа гараhан байна. Партиин зэргэдэ ябаха дурагүйшүүл тонилог лэ! Үнэн зүрхөөрөө коммунист хүнүүд бэшэ гэжэ тэдэниие тоолохо хэрэгтэй. Гэбэшье партиhаа гараhан хүнүүд ажалдаа үлэнэ. Тэрэ тоодо хүтэлбэрилхы тушаалшадшье бии байха. Минии hанахада, партиhаа гараhан хүнүүдтэ эзэлжэ байhан тушаалаа сүлөөлхыень дурадхаха байгаа. Тиимэрхүүгээр партиин нэрэ хүндын түлөө тэмсэхэ ёhотойбди.

А. С. Богомолов, Новоильинскын поссоведэй түрүүлэгшэ:

— «Бүхы засагаа Соведүүдтэ!» гэhэн уряа соностоhоор үнинэй ааб даа. Зүгөөр мүнөөшье болотор хэлэhэн үгэ хэрэг хоёроймнай хоорондо алгасаан гаражал байhаар. Газар тухай мүн лэ хооhон үгэ гарадаг. Газараа зондо үгэхээ, худалдахаяа юунhээ айдаг зонбибд... Газарhаа бүхы продукци аб... на гэжэ мэдэнэ ха юмбибд...

Журам заршам hуладаа, ... рэниие бэхижүүлхын тула ... hэдөө юу хэнэ гэшэбибд... Юрэнхыдөө, амжалта түйлаа... тула хэдэ хэдэн гол програ... ма гү, али гол шэглэл бай... ёhотой. Мүнөө тиимэ ... шэглэл манда үгы. Хуби... шэнэдхэлгые түйлэхын, дэлг... рэй экономикодо орохын ... бултадаа эбтэй зэтэйгээр, ... шэглэлтэйгээр ажалаа ябуу... ёhотойбди.

Ц. Ц. Цыбанов, партиин б... ажалай ветеран:

— Партийна журам бари... талжа шадахагүй хүнүүд... партиhаа гаргаха хэрэгтэй ... жэ hананаб. Би өөрөө парти... хараа шугамай түлөө бүхы ... сөөрөө тэмсэхэб. Арми, ... милици, КГБ болон бусад эм... нүүдэй хүдэлмэрилэгшэд па... тийнабэшэ байха гэhэн hана... жые буруушааха байнаб. Ю... дэб гэхэдэ, ямар үзэл сур... баримталха байhанаа хүн бү... өөрөө шиидхэхэ аргатай ба... бшуу.

Залуу үетэниие хүмүүжүү... асуудалда элидхэл соо ан... рал багаар хандуулагдаа. ... най тосхоной дайнай ба аж... лай ветерануудай соведэй ... шүүд залуушуулые хүмүүжүү... хэ хүдэлмэридэ оролсохо... бэлэн. Энэ талаар арга бол... жоёо бидэ гүйсэдөөр хэрэг... нэгүйбди.

М. Н. Намсараева, Шэнэ-... сын библиотекарь:

— Партиин нэрэ хүндэ ... сурталай хүдэлмэриhээ ... дулдыдаха гэжэ тоолодо... Тиихэдэ социальна асуудал... дые шудалха бүлэг райком... дэргэдэ бии болгохо хэрэг...

Партиин райкомой тоосо... элидхэл хуушан ёhoop зох... донхой, шэнэ юумэн бага ... ба. Дэлгүүрэй экономико ... юрэнхы үгэнүүд хэлэгд... Энэ талаар партиин райком... ямар хараа шугам бари... ха, бэлэдхэлэй ямар хүдэлмэ... ябуулха байhыень мэдэхын ... гагүй. Дайнай ба ажалай ве... ранууддта социальна хамгаал... та хэрэгтэй. Тэрэнь хэйшэн ... жэ бэелүүлэгдэхэ юм бэ?

А. С. Мисюркеев, Үнэгэт... совхозой бригадир:

— Партийна хүтэлбэри... шэд тухай биографическа м... дээсэл районой газетэдэ ... хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, ... мнай зоноороо үсөөн ... Райкомой бюрое парти... эхин организацинуудай се... тарьнарhаа бүридүүлхэ ... гаа. Тиигээл hаа, райком... бюро зүб шиидхэбэринүү... абадаг болохо hэн.

Арадай депутадууд hунга... дай үгэhэн захяануудые ма... на гэжэ эндэ зүб хэлэгдэ...

ТОБШОЛОЛНУУД

Районно партийна конфере... ци дээрэ шүүмжэлэл бага ба... гаа.

Хуряангыгаар хэлэбэл, па... тиин нэрэ хүндэ тухай, рай... партийна организациин саа... хи зорилгонууд тухай дэ... рэнгы хөөрэлдөөн болоо ... онсолхо хэрэгтэй. Парти... ажахын асуудалнуудаар кон... ренциин делегадууд Б. ... Шкарин, Б. Т. Чимитов, Ю. ... Жигалин, А. К. Вершинин б... лон бусад яhала туhатай ду... радхалнуудые оруулhан, ... хэрэг тухай, партийна, жур... заршам тухай онсо тогто... хэлэhэн байна.

КПСС-эй рескомой хоёрд... секретарь К. А. Албаш... конференциин хүдэлмэридэ ... баадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэ...

Гэхэтэй хамта партийна ко... ференцидээ аяар 43 делег... элдэб шалтагаанаар ерээ... Энэ баримта ажалай журам т... хай, үнөөхил «демократи» т... хай бодол түрүүлнэ. Жэшээ... хэдэ, районой больницын па... организациин секретарь Г. ... Хулугуров, Шулуутайн ле... промхозой хүдэлмэришэн Д. Д. ... Красиков болон бусад конф... ренцидэ ошохогүй аад, юу... делегадаар hунгагдаhан бай... юм? Энэ баримта тухай па... тийна эхин организацинууд... шанга хөөрэлдөөн болохо ... зэ гэжэ найдагдана.

Конференци дээрэ парти... райкомой шэнэ бүридэл hу... гагдаба. Райкомой хинал... комиссиин түрүүлэгшээр ... ажалhаа сүлөөлэгдөөгүй ... ниие hунгаха гэhэн шиидх... ри конференци абаа. КПСС-... райкомой нэгэдэхи секретар... **Б. Г. Будаев,** хиналтын ком... сиин түрүүлэгшээр Н. Ц. Ни... ев hунгагдаа.

С. ОЧИРОВ,
манай корр.

ПРОЕКТ

ДУРАДХАГДАhАН ДҮРИМЭЙ ПРОЕКТ КПСС-эй XXVIII СЪЕЗДЫН ДААБАРИТАЙ ЗОХИЛДУУЛАН БЭЛДЭГДЭНХЭЙ. ЦК-гай СЕКРЕТАРИАТ БОЛОН КПСС-эй ЦКК-гай ПРЕЗИДИУМ КОММУНИСТНУУДЫЕ, ЭНЭ ДОКУМЕНТЭЭР hОНИРХОhОН БҮХЫ ХҮНҮҮДЫЕ ӨӨhЭДЫНГӨӨ hАНАМЖА, ДУРАДХАЛНУУДЫЕ КПСС-эй ЦК ГҮ, АЛИ ЦКК-да, ҮГЫШЬЕ hАА ПАРТИЙНА ОНДОО КОМИТЕДТЭ ЭЛЬГЭЭХЫЕНЬ ГУЙНА.

ПАРТИЙНА ЭХИН ОРГАНИЗАЦИИН СЕКРЕТАРИИН СТАТУС ТУХАЙ ДҮРИМ

Партийна эхин организациин (партийна бюрогой гү, али партийна комитедэй) секретарь нэгэ жэлhээ бага бэшэ партийна стажтай КПСС-эй гэшүүдэй дундаhаа hунгагдадаг.

15 коммунистнуудhаа үсөөн гэшүүдтэй партийна организациин секретарь партийна суглаанай тогтооhон болзороор ба гуримаар hунгагдадаг.

Партийна бюрогой (комитедэй) секретарь нюусаар дуугаа үгэхэ аргаар, хэдэн хүнүүд соохоо шэлэгдэжэ hунгагдадаг. Энээнтэй нэгэн доро тэрэ партийна эхин организациин суглаан (конференци) дээрэ 2—3 жэлээр энэ органой гэшүүнээр hунгагдаха байна.

Партийна эхин организациин секретарь партийна дээдэ тээнь байhан органдо hунгагдаха аргатай.

Партийна эхин организациин секретариие hунгаха тухай партийна суглаанай (конференциин) шиидхэбэри эсэсэй хүсэтэй, теэд хэрбээ КПСС-эй Уставай эрилтэнүүдые хазагайруулhан байгаа hаань, дээдэ тээнь байhан орган тус шиидхэбэриие болюулха аргатай.

Партийна эхин организациин секретариин эрхэ түлөөлэлгэнүүд тэрэниие hунгаhан үдэрhөө эхилдэг.

Партийна эхин организациин секретарь тэрэниие hунгаhан хүтэлбэрилхы орган болохо суглаанай (конференциин), мүн гүйсэдхэхы орган болохо партийна бюрогой (комитедэй) урда тоосодог.

Партийна эхин организациин секретарь эрхэ түлөөлэлгынгөө болзорой үшөө дүүрээгүйдэ өөрынгөө гуйлтаар шэнээр hунгагдажа болохо; партийна организациин гурбанай нэгэнhээ үсөөн бэшэ гэшүүдэй эрилтээр; партийна бюрогой (комитедэй) өөрын дураараа эрхэ түлөөлэлгээ болюулха тухай мэдүүлгээр; дээдэ органой партийна эхин организацида коммунистнуудта сэхэ хандажа, тэдэнэй зүбшөөл абаhанай ёhoop.

Партийна эхин организациин секретарь өөрынгөө эрхэ түлөөлэлгые үйлэдбэриин болон албанайнгаа ажал ябуулга таhалдуулангүй гү, али тэрээнhээ сүлөөлэгдөөд бэелүүлхэ аргатай.

Партийна организациин секретариин салингай асуудал парторганизациин ажал ябуулгын бодото байдал хараада абажа, Гэшүүнэй түлбэриин болон партийна организациин мүнгэн hангай-ажахын ажал ябуулгын талаар КПСС-эй ЦК-гай инструкциин ёhoop шиидхэгдэхэ.

Партийна эхин организациин сүлөөлэгдэhэн секретарьта ажалай хуулиин эрилтэнүүд хэрэглэгдэдэг.

Партийна эхин организациин секретарь иимэ уялгануудтай:

— партийна хүтэлбэрилхы органуудай шиидхэбэри болон КПСС-эй программна зорилгонуудые бэелүүлхэ талаар партийна эхин организациин хүдэлмэри эмхидхэхэ, КПСС-эй Уставаар хараалагдаhан дүримүүдые бэелүүлхэ, партийна коллектив доторoo коммунистнуудай эзэлжэ байhан тушаалhаа дулдыдангүй нүхэр ёhоной, үнэн сэхэ, эбтэй эетэй хүдэлмэриин эрхэ байдал байгуулха;

— шиидхэбэри абахадаа коммунистнуудай hанамжа, дурадхал хараада абаха, парти доторой демократи хүгжөөхэ, элдэб ондоо hанамжануудые сүлөөтэйгөөр хэлүүлхэ, платформонуудые зэргэсүүлэн хаража үзэхэ, шүүмжэлэл, өөрыгөө шүүмжэлэл нюусагүйгөөр дэлгэхэ ябадал түйлахые оролдодог;

— партийна организациин болон коллективэй эгээл шухала асуудалнуудые коммунистнуудтай партийна бюро болон комитедтэ зүбшэн хэлсэхэ, хамтаараа хэлсэжэ абаhан хараа бодолоо захиргаанай, ажалша коллективэй соведэй, ниитын урда эдэбхитэйгээр хамгаалха;

— партийна организациин болон ажалша коллективэй хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ хабаатай коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл дэмжэхэ, КПСС-эй гэшүүдэй партийна даабари дүүргэлгые эмхидхэхэ, хинан шалгаха;

— КПСС-эй гэшүүндэ хүнүүдые абаха хүдэлмэри эмхидхэхэ, партиин гэшүүдэй бүридхэл хэхэ, тэрэнэй бүридхэлэй мэдээнүүдтэ хубилалтануудай болоо hаань, дээдэ тээнь байhан партийна органдо мэдээсэхэ;

— партиин гэшүүнэй түлбэри саг болзор соонь түлүүлхэ, парторганизациин мүнгэ зөөриин ба материально-техническэ хэрэгсэлнүүдые гамтай зүбөөр хэрэглэхэ, тэдэнэй байдал болон тэрэниие гаргашалга тухай коммунистнуудта саг үргэлжэ мэдээсэжэ байха;

— партийна организацинуудта болон комитедүүдтэ Хэрэг данса эрхилхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай инструкциин ёhoop партийна документнүүдтэй хэгдэхэ хүдэлмэри эмхидхэхэ;

— дээдэ тээнь байhан партийна органуудта, коммунистнуудта, ажалша коллективтэ партийна организациин болон өөрынгөө хүдэлмэри тухай үнэн сэхээр, гүйсэд дүүрэнээр мэдээсэхэ.

Партийна эхин организациин секретарь иимэ эрхэнүүдтэй:

— мэдээсэл тараадаг партийна хэрэгсэлнүүдэй, партиин дээдэ болон хиналтын органуудай, партийна организациин зүгhөө политическэ дэмжэлгэ болон хамгаалга өөрынгөө ажал ябуулгада хэрэглэхэ;

— партийна организациин зүгhөө партийна ямаршье органдо мэдүүлгэ хэхэ, эрилтэ табиха, дурадхал оруулха аргатай;

— гүрэнэй, ажахын болон партийна органуудта, ниитын нэгэдэлнүүдтэ партийна организациин аша туhануудые түлөөлхэ ба хамгаалха;

— партийна эхин организациин, тэрэнэй ямаршье гэшүүндэ хабаатай асуудал зүбшэн хэлсэhэн партийна органой хүдэлмэридэ хабаадаха;

— дээдэ тээнь байhан партийна органой, тэрэнэй аппарадай мэдэлдэ байhан документнүүдые хэрэглэхэ, тэдэнэй хүдэлмэри тухай мэдээсэл абаха;

— ажахын, ниитын эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэд - коммунистнуудhаа гүрэнэй болон сэрэгэй нюусаhаа бусад партийна организациин ажал ябуулгада хэрэгтэй үнэн сэхэ, дүүрэн мэдээсэл абаха эрилтэ табиха;

— партийна организациин бүридэлдэ байhан КПСС-эй ямаршье гэшүүниие харюусалгада хабаадуулха гү, али тэрэниие урмашуулха тухай асуудал партийна организациин урда табиха;

— эрхэ түлөөлэлгэнүүдэйнгээ зарим хубиие коммунистнуудта үгэхэ, мүн тэдэнэртэ саг зуурын, саг үргэлжын партийна даабари үгэхэ;

— партийна эхин организациин хүдэлмэри тушаа асуудалнуудаар партийна органуудай үнгэргэдэг хэмжээ ябуулгануудта, партийна эхин организацинуудай секретарьнарай соведэй хүдэлмэридэ хабаадаха.

Райком, горком, дээдэ тээнь байhан партийна бусад орган:

— предприяти, эмхи зургаанuудта, мүн хүн зоной ажаhуудаг газарта партийна эхин организациин секретариин хүдэлмэридэ хэрэгтэй эрхэ байдал байгуулгада туhалха ёhотой;

— партийна эхин организациин секретарьнарай соведүүдые байгуулха, hуралсал үнгэргэхэ, хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлхэ, стажировко гаргаха, методическа зүбшөөл заабаринуудаар, ниитын-политическэ номуудаар тэдэниие хангаха, партийна курсанууд, партийна hуралсалай эмхи зургаануудта hурахыень эльгээхэ уялгатай;

— партийна эхин организациин секретариин ондоо хүдэлмэридэ орохо гү, али ажалhаань гаргаха ушартай хабаатай асуудалнуудые хаража үзэхэ, тэрэнэй ажалай эрхэнүүдые хамгаалха хэмжээнүүдые абаха зэргэтэй;

— партийна эхин организациин секретариин ажал ябуулгые моральна ба материальна талаhаань урмашуулха, тэдэнэй гэр байрын ба социально-ажаhуудалай эрхэ байдал тухай анхарал оролдолго гаргаха ёhотой.

ОЛЗО ОРШОТОЙГООР

«Бурятэнергострой» трестын барилга-хабсаралгын 3-дахи управлениин коллектив бүхы подразделенинүүд соохоо шалгардаг болонхой. Н. В. Гавлитин тус коллективые хүтэлбэрилдэг юм. Хоёрдохи жэлээ тэдэнэр социалис мүрысөөндэ илажа, дэмжүүлгын Улаан тугаа алдангүй абажа ябана.

Ямар нэгэн онсо аятай байдал эдэнэртэ байгуулагдаа гэхын аргагүй. Түрүү зэргэдэ ябахын тула управлениин коллектив эмхидхэлэйнгээ хүдэлмэри hүүлэй үедэ эрид шангадханхай. Ямар бэрхэшээлнүүд бүхы трестын урда бииб — СМУ-гай замда хуул ушарна ха юм.

Бүри август hарада, Барилгашанай үдэртэй дашарамдуулан эдэнэр трестын захиргаанай зүгhөө үнэн сэдьхэлэй амаршалгануудта хүртөө hэн. Эгээл тиихэдэ хүдэлмэришэдэй эбтэй коллектив байгуулагдаа гэжэ тэмдэглэгдээ бэлэй. 20 үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд эндэ хүдэлдэг. Осетин В. Г. Таджаев, казах Н. Д. Серикбаев, буряад В. С. Соноев, украинец Ю. Н. Павличенко, ород Н. Н. Мордвинов, узбек Р. У. Назаров, кореец С. В. Хан, бусадшье хоорондоо атаа мэеэрхэлдэнгүй, эбтэй hайнаар ажаллана.

Эгээл иигэжэ тодорхойлон юундэ дурдаабиб гэбэл, орон доторнай үндэhэ яhатанай хоорондо элдэб зүришэлдөөн болоно, гэбэшье иимэ үзэгдэл хаа яагүй таранхай гэхын аргагүй. Эндэ, барилгашадай дунда хүн ёhын шанар шэнжэ нэн түрүүлэн сэгнэгдэдэг байха юм.

Управлениин эрхим бригадирнууд Г. Г. Гантимуров, Н. В. Карпов, Н. В. Исаков ажалай түрүү онол арганууды нэбтэрүүлхын тула оролдодог эдэбхитэй хүнүүд мүн.

Гэхэ зуура Ю. А. Митрофановай хүтэлбэрилдэг барилга-хабсаралгын 2-дохи управлениин коллектив трестын хэрэгүүдтэ өөhэдынгөө бага бэшэ хубита оруулна. Эндэхи хүдэлмэришэд С. Г. Малков, Н. Я. Котова, С. В. Крахмалев гэгшэдые нэн түрүүлэн нэрлэмээр юм.

Амжалтанууд тухай али үлүү дурдаашьегүй hаа, салин хүлhэнэй жаса трестдэ алмагдадаг болоо, түрүүшынхеэ олзо оршо абтаа гээд тэмдэглэмээр.

З. МИХАЙЛОВА.

Хяагтын хил... 3-дахи заводто үсөөн бэшэ залуушуул хүдэл... дэг юм. Батор Батому... куев сэрэгэй алба... ябажа ерэhэнэйнгээ hүүлээр эндэ ажалла... яа 3 жэлэй саана ер... hэн. Зоной дуратайгаар абадаг баранка тэр... баридаг юм. Булат Юможапов тус заводто ... жэлhээ үлүүхэн саг со... хүдэлжэ байна. Эдэ ... хэднэй хоорондоо ... рилсаата хэдэн ... жэл шудалжа, бүтээл ехэтэйгээр хүдэлөөд даабарияа холо үлүү... нэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): Батор Батому... куев, Булат Юможапов.

Е. СУРМАЧАЙ фото.

Совет орон дотор

ВЛАДИКАВКАЗ. Хойто-Осетиин географическа карта дээрэ hая нүгшэhэн суута альпинист Савкуз Дзарасовай нэрэмжэтэ хада гэhэн шэнэ нэрэ бии болоо. Республикын бүлэг альпинистнууд 4200 метр үндэр хадын оройдо түрүүшынхиеэ гарахадаа, спортсменэй дүрэ зурагтай бронзо барельеф тэрэнэй оройдо тодхоо юм.

БАКУ. Шэнэ Бакугай нефть болбосоруулгын заводые шэнэдхэн hэргээлгэдэ Сингапурай «Сиберсинг прайвет ЛТД» фирмэ хабаадаха болонхой. Баталагдаhан хэлсээнэй ёhoop бакугайхид нефтиин зүйлнүүдые партнернуудта эльгээгээд, орондонь бүтээсэ ехэтэй түхеэрэлгэнүүдые, арадай хэрэглэмжын эд бараа абаха юм.

ИВАНОВО. России Иваново хотын эртэ урданай газар дээрэ Ганноверэй үдэрнүүд харилсаа холбоон тухай гар табилгаар түгэсхэгдэбэ. Ганноверhээ ерэhэн айлшад хүүгэдэй байшанда 10 мянган түхэриг, харин хотын эмнэлгын эмхи зургаануудта эм домууд болон хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүдые дамжуулаа hэн.

Буряадай Совет Социалис Республикын Хуули

…РЯАДАЙ ССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДАЙ СТАТУС ТУХАЙ

Эхинынь 1-дэхи нюурта. [illegible]

найруулан тайлбарилха булюу эрхэтэй.

Буряадай ССР-эй арадай депутат Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ гү, али тэрэнэй зургаануудай заседанинууд дээрэ зүбшэлдэхэ асуудалнуудаар өөрынгөө hанамжа хэлэhэнэй, дуугаа үгэhэнэй түлөө харюусалгада хабаадуулагдадаггүй.

Тус статья дотор заагдаhан эрхэнүүдые бодото байдалда бэелүүлхэ гурим энэ Хуулиар, Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Регламентаар, Буряадай ССР-эй бусад хуулита актнуудаар тогтоогдодог.

Статья 13. Хуулиин зохёолгын үүсхэл гаргаха талаар Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ.

Буряадай ССР-эй арадай депутат хуулиин зохёолгын үүсхэл гаргаха эрхэтэй, энэ эрхэ хуули зохёохо, Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сессинүүд дээрэ хуулинуудай проектнуудые, Буряадай ССР-эй хуулинуудта хубилалта оруулха тухай дурадхалнуудые оруулалгын маягтайгаар, мүн баhа Буряадай ССР-эй хүсэндөө байhан хуулинуудта хубилалтануудые оруулха тухай дурадхалнуудай маягтайгаар бэелүүлэгдэдэг.

Статья 14. Депутадай асуулта.

Депутадай асуулта гээшэ гүрэнэй зургаанuудта ба тушаалта нюурнуудта нийтэ удха шанартай асуудалнуудаар тусхайта ёhoор тайлбари үгэхыень гү, али өөрынгөө хараа бодол найруулхыень сесси дээрэ мэдүүлэгдэhэн эрилтэ мүн.

Буряадай ССР-эй арадай депутат гү, али арадай бүлэг депутадууд СССР-эй, РСФСР-эй болон Буряадай ССР-эй Конституцинуудые, СССР-эй, РСФСР-эй болон Буряадай ССР-эй хуулинуудые, СССР-эй, РСФСР-эй болон Буряадай ССР-эй гүрэнэй засагай ба хүтэлбэриин дээдын зургаануудай баталан абаhан тогтоолнуудые, бусадшье актнуудые хазагайруулhан гү, али дүүргээгүй баримтануудаар, мүн баhа нийтэ гүрэн түрын удха шанартай бусадшье асуудалнуудаар Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сессинүүд дээрэ Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй байгуулдаг ба hунгадаг бусад зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаха эрхэтэй.

Депутадай асуулта бэшэгдэмэл байха ёhотой. Буряадай ССР-эй арадай депутат гү, али тэрэнэй гүйлтаар түрүүлэгшээр hуугша Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ асуулта соносходог.

Асуултын хандуулагдаhан гүрэнэй зургаан гү, али тушаалта хүн тэрээндэ тусхай харюу үгэхэ уялгатай. Бэшэгдэмэл харюу гурбан үдэрhөө хойшо бэшэ болзорто гү, али Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй тогтооhон ондоо болзорто үгтэдэг, тиигээд Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ соносхогдодог. Буряадай ССР-эй арадай депутат асуултада тушаалта хүнэй үгэhэн харюуда сэгнэлтэ үгэхэ эрхэтэй юм. Асуултаhаа уламжалан зүбшэн хэлсэлгын дүнгүүдээр тогтоол баталан абтадаг.

Асуулта, тэрээндэ үгтэhэн харюу, асуулта хаража үзэлгын дүнгүүдээр абтаhан Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй тогтоол тунхаглагдаха ёhотой.

Буряадай ССР-эй газар дээрэ байhан предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэ Буряадай ССР-эй арадай депутат асуулта табиха аргатай.

Статья 15. Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай оруулhан дурадхалнууд ба ажаглалтануудые хаража үзэлгэ.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай хэлэhэн гү, али түрүүлэгшээр hуугшада бэшэгээр дамжуулhан дурадхалнууд ба ажаглалтанууд Буряадай ССР-эй Верховно Соведээр гү, али тэрэнэй саг үргэлжын комиссинуудаар хаража үзэгдэдэг, үгышье haa, хаража үзэхыень зохихо гүрэнэй ба нийтын зургаануудта, тушаалта хүнүүдтэ тэдэ эльгээгдэдэг.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ оруулагдаhан депутадуудай дурадхалнууд ба ажаглалтанууд тэдээндэ эльгээгдэhэн гүрэнэй ба нийтын зургаанууд, мүн тэрэшэлэн тушаалта хүнүүд тэдэниие нэгэ hараhаа хойшо бэшэ болзорто хаража үзэхэ, тэрэнэй дүнгүүд тухай сэхэ депутадта, мүн тэрэшэлэн Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ мэдээсэхэ уялгатай юм.

Депутадуудай дурадхалнууд ба ажаглалтануудые хаража үзэлгын болон бэелүүлгын хойноhоо хиналта Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй комитедүүд хэдэг.

Статья 16. Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй зургаануудта Буряадай ССР-эй арадай депутадай ажал ябуулга.

Комитедүүдэй болон комиссинуудай бүридэлдэ ородог Буряадай ССР-эй арадай депутат эдэ зургаануудай ажал ябуулгада хабаадаха, тэдэнэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ туhалха, комитедүүдэй, комиссинуудай даалгабаринуудые дүүргэхэ, тэдэнэй хараада абаhан асуудалнуудые бэлдэлгэдэ хабаадаха уялгатай, эрхэтэй.

Статья 17. Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй болон тэрэнэй зургаануудай даалгабаринуудые дүүргэлгэ Буряадай ССР-эй арадай депутадай хабаадалга.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй болон тэрэнэй комитедүүд ба комиссинуудай даалгабаринуудаар Буряадай ССР-эй арадай депутат СССР-эй, РСФСР-эй болон Буряадай ССР-эй хуулинуудые гүрэнэй болон нийтын зургаанууд, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба организацинуудай хэр дүүргэжэ байhые шалгалтада хабаададаг. Шалгалтын дүнгүүд тухай Буряадай ССР-эй арадай депутат Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ болон тэрэнэй комитедүүд болон комиссинуудта мэдээсэдэг. Хэрэгтэй болоо hаань, элишэлэгдэhэн дутуу дунданuудые усадхаха, хуули буса шиидхэбэринүүдые болюулха, тушаалта хүнүүдые харюусалгада хабаадуулха тухай дурадхалнуудые оруулдаг юм.

Статья 18. Депутадай мүрдэлгэ.

Комитедүүдэй болон комиссинуудай үүсхэлээр, үгышье haa, 15 хүнhөө үсөөн бэшэ тоотой Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай бүлэгэй үүсхэлээр Буряадай ССР-эй Верховно Совет депутадай мүрдэлгэ хэхые зүбшөөхэ аргатай. Гүрэнэй бүхы зургаанууд болон тушаалта хүнүүд мүрдэлгэ хэлгэдэ хэрэгтэй туhа хүргэхэ уялгатай; мүрдэлгэ хэжэ байhан Буряадай ССР-эй арадай депутадай гү, али депутадуудай комиссиин эрилтээр асуудал үнэн зүбөөр шэнжэлхын тула хэрэгтэй мэдээнүүд болон документнүүдые ямаршье hаалтагүйгөөр үгэхэ уялгатай. Депутадай мүрдэлгэ хэжэ байhан депутадуудта тайлбари үгэлгэhөө хэншье арсаха эрхэгүй.

Мүрдэлгын дүнгүүд Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ болон тэрэнэй комитедүүд болон комиссинуудай анхаралда дуулгагдадаг.

Статья 19. hунгуулиин округтохи хүдэлмэриhөө уламжалан, гараhан Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүд.

Өөрынгөө эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлхэ зорилгоор Буряадай ССР-эй арадай депутат иимэ эрхэтэй:

hунгагшадай аша туhануудта хабаатай ямаршье асуудалнуудые гүрэнэй засагай ба хүтэлбэрилгын зургаануудта, нийтын тус тус эмхинүүдэй зургаануудта хаража үзэлгэдэ хабаадалсаха;

хуулинууд болон Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй тогтоолнуудые дүүргэлгэ эмхидхэхэ ба хиналта хэхэ ябадалдэ хабаадалсаха;

өөрынгөө үүсхэлээр, харин хэрэгтэй болоо hаань, гүрэнэй зургаануудай, нийтын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар тусхай комисси байгуулха аргаар хуулинуудые, эрхэтэдэй, предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон организацинуудай эрхэнүүд ба хуулита аша туhануудые хазагайруулга тухай, удааралга болон албан хойрог ябадал гаргалга тухай мэдүүлгэнүүд болон мэдээсэлнүүдые шалгаха;

гүрэнэй ба нийтын зургаанuудта, предприятинуудта, эмхи зургаануудта болон организацинуудта тэдэнэй эльгээhэн дурадхалнууд, мэдүүлгэнүүд болон гомдолнуудые хаража үзэлгын хойноhоо хиналта бэелүүлхэ, тэдэниие хаража үзэлгэдэ өөрөө хабаадаха. Гүрэнэй ба нийтын зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай ба организацинуудай тушаалта хүнүүд хиналтын ажал ябуулгадань депутадта туhа хүргэхэ уялгатай;

округой hунгагшадай суглаанууд гү, али конференцинүүдые үнгэргэхэ, ажалша коллективүүдтэй, нийтын эмхинүүдэй нютагай зургаануудтай уулзалгануудые эмхидхэхэ;

арадай депутадуудай, hунгагшадай элдэб нэгэдэлнүүдэй, нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын нийтын зургаануудай, ажалша коллективүүдэй, ажаhуудаг газартань эрхэтэдэй болон сэрэгэй частьнуудтань сэрэгэй алба хаагшадай суглаануудай хүдэлмэридэ хабаадалсаха.

Буряадай ССР-эй газар дээрэ байhан бүхы предприятинуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта депутадай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлхын тула ямаршье hаадгүйгөөр орохо Буряадай ССР-эй арадай депутат эрхэтэй юм.

Статья 20. Эрхэтэдэй дурадхалнууд, мэдүүлгэнүүд болон гомдолнуудые Буряадай ССР-эй арадай депутадай хаража үзэлгэ.

Буряадай ССР-эй арадай депутат тэрээндэ ороhон дурадхалнууд, мэдүүлгэнүүд болон гомдолнуудые хууляар тогтоогдоhон гуримаар хаража үзэдэг, тэдэниие зүбөөр, саг соонь шиидхэхэ хэмжээнүүдые абадаг; эрхэтэдые хүлеэн абадаг, нийтын hанамжа шэнжэлдэг, арадай депутадуудай зохихо Соведүүдтэ, харин хэрэгтэй болоо hаань, Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ, гүрэнэй болон нийтын бусад зургаануудта дурадхалнуудые оруулдаг.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрилтээр тэрэнэй hунгагшадтай уулзалгада гүрэнэй ба нийтын зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон организацинуудай хүтэлбэрилэгшэд, бусад тушаалта хүнүүд хабаадалсаха уялгатай.

Статья 21. hунгагшадай урда Буряадай ССР-эй арадай депутадай тоосоон.

Буряадай ССР-эй арадай депутат округойнгоо hунгагшадай урда жэлдээ нэгэнhээ үсөөн бэшэ дахин, мүн тэрэшэлэн депутадта кандидадаар тэрэниие дэбжүүлhэн коллективүүдэй ба нийтын эмхинүүдэй урда өөрынгөө хүдэлмэри тухай, hунгалтын урда тээхи программаяа дүүргэлгын ба захяануудые бэелүүлгын ябаса тухай тоосохо уялгатай.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай тоосоон мүн лэ hунгагшадай бүлэгэй эрилтээр үнгэргэгдэжэ болохо.

Засагай нютагай зургаанууд, нийтын эмхинүүд, арадай депутадуудай Соведүүдэй байгуулhан олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай тоосооонуудые тунхаглалга хангадаг.

Статья 22. Тоосоонууд болон hунгагшадтай уулзалгануудые үнгэргэхэдэнь Буряадай ССР-эй арадай депутадта туhа хүргэлгэ.

Тоосоонууд болон округой hунгагшадтай уулзалгануудые эмхидхэхын тула хэрэгтэй эрхэ байдал Буряадай ССР-эй арадай депутадта хангагдадаг. Тэрэнэй гүйлтаар арадай депутадуудай зохихо нютагай Соведэй президиум гү, али гүйсэдхэхы комитет, үгышье haa нийтын эмхиин нютагай зургаанууд предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай захиргаан байра үгэдэг, депутадай тоосоо, hунгагшадтай тэрэнэй уулзалга үнгэргэхэ саг ба газар тухай эрхэтэдтэ дуулгадаг, уулзалгада хабаадахын тула депутадай урилгаар өөhэдынгөө түлөөлэгшэдые эльгээдэг, бусад туhаламжа хүргэдэг юм.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай гүйлтаар гүрэнэй зургаанууд, предприятинууд, эмхи зургаанууд, организацинууд тоосоо хэхэдэнь ба үгэ хэлэхэдэнь тэрээндэ хэрэгтэй тайлбариин ба мэдээсэлэй материалнуудые үгэдэг байха.

Статья 23. Буряадай ССР-эй арадай депутадта үгтэhэн захяанууд, тэдэниие согсололго ба хаража үзэлгэ.

Буряадай ССР-эй арадай депутадта кандидадтай округой hунгагшадай уулзалганууд дээрэ үгтэhэн, Буряадай ССР-эй Верховно Соведээр баталагдаhан даалгабаринууд Буряадай ССР-эй арадай депутадта үгтэhэн захяанууд мүн болодог.

hунгагшадай захяануудые Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиум, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет согсолдог юм.

Буряадай ССР-эй Верховно Совет захяануудые уридшалан хаража үзэхыень, тэдээнээр тусхай дурадхалнуудые бэлдэхыень өөрынгөө комитедүүд болон комиссинуудта, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ, республиканска гүрэнэй ба нийтын бусад зургаануудта даалгабари үгэхэ аргатай.

Верховно Соведэй комитедүүд болон комиссинуудай тобшололнуудые хараада абан, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет захяануудые дүүргэхэ талаар хэмжээ ябуулгануудай нэгдхэмэл түсэб зохёогоод, Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй үзэмжэдэ табидаг юм. Буряадай ССР-эй арадай депутат захяануудые согсололгодо, тэдэниие бэелүүлхэ хэмжээ ябуулгануудай түсэб зохёон табилгада, зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаададаг.

Зарим захяануудые дүүргэлгын таарамжагүй байлга гү, али дүүргэхэ аргагүй тухай шиидхэбэри Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй абаа hаань, эдэ захяануудые дахинаа шэнжэлжэ үзэхэ ба тэдэниие дахин хаража үзэхэ тухай асуудал Буряадай ССР-эй арадай депутат табиха эрхэтэй.

Экономическа ба социальна хүгжэлтын гүрэнэй түсэбүүдые зохёон табиха ба Буряадай ССР-эй гүрэнэй бюджет бүридүүлхэ үедэ захяанууд хараада абтадаг. Тэдэниие бэелүүлхэ хэмжээнүүд түсэбүүд болон бюджет дотор тусхай бүлэг болгон оруулагдадаг.

Статья 24. Захяануудые бэелүүлгэ эмхидхэлгэ.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй бэелүүлхээр абтаhан захяануудай дүүргэлгэ Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет, гүрэнэй болон нийтын бусад зургаанууд хангадаг юм.

Захяануудай дүүргэлгын хойноhоо хиналта Буряадай ССР-эй Верховно Совет, тэрэнэй комитедүүд болон комиссинууд, Буряадай ССР-эй арадай депутадууд бэелүүлдэг юм.

Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Совет, республиканска гүрэнэй, нийтын, бусад зургаанууд жэлдээ нэгэнhээ үсөөн бэшэ дахин захяануудай талаар шиидхэбэринүүдэй бэелүүлгэ тухай Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ элидхэдэг байха.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй комитедүүд болон комиссинууд захяануудай талаар хэмжээ ябуулгануудые дүүргэлгэтэй холбоотой асуудалнуудые хаража үзэдэг, Буряадай ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, гүрэнэй бусад зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэй ба тушаалта хүнүүдэй мэдээсэлнүүдые шагнадаг.

СТАТЬЯ 25. Захяануудтай ябуулагдадаг хүдэлмэриие олондо мэдээсэлгэ.

Захяануудай талаар абтаhан Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй шиидхэбэринүүд тунхаглагдаха ёhотой.

Буряадай ССР-эй арадай депутат захяануудые дүүргэлгын ябаса тухай hунгагшадта мэдээсэдэг.

СТАТЬЯ 26. Хуули hанамжалан дурадхаха үүсхэлэй эрхэ бэелүүлгые лаб хангалга.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай хуули hанамжалан дурадхаха үүсхэлэй эрхэ иигэжэ лаб хангагдадаг:

1/ Хуули hанамжалан дурадхаха үүсхэлэй гуримаар оруулагдаhан дурадхалые Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ уялгата ёhoор хаража үзэлгөөр, удаадахи шиидхэбэринүүдэй нэгые баталан абалгаар: хуули баталан абалга; шэнэ хуулиин проект зохёон табижа эхилхэ тухай шиидхэбэри абалга; дурадхагдаhан хуулиин проектые хүсэндэнь хүргэхын тула зохихо саг үргэлжын комиссинуудта эльгээлгэ; хуули hанамжалан дурадхаха эдэбхиие үндэhэ баримтатайгаар буруушаалга;

2/ Буряадай ССР-эй арадай депутадай оруулhан дурадхалнуудые, мүн тэрэшэлэн хуулида оруулагдаха бүхы заhабаринуудые уялгата ёhoор дуугаа үгэлгэдэ табилгаар.

СТАТЬЯ 27. Тушаалта хүнүүдээр хойшолуулангүй хүлеэн абхуулха Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ.

Буряадай ССР-эй арадай депутат депутадай ажал ябуулгын асуудалнуудай талаар хүтэлбэрилэгшэдтэй ба тушаалта бусад хүнүүдтэй хойшолуулангүй уулзаха, мүн тэрэшэлэн депутадай үнэмшэлгэ харуулжа, ямаршье hаадгүйгөөр гүрэнэй ба нийтын бүхы зургаануудта, тэдэнэй нюуса байдалhаа дулдыдангүй, предприятинуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта орохо эрхэтэй юм.

СТАТЬЯ 28. Буряадай ССР-эй арадай депутадай хандалгые хаража үзэхэ талаар тушаалта хүнүүдэй уялганууд.

Буряадай ССР-эй арадай депутат депутадай ажал ябуулгатай холбоотой асуудалнуудаар гүрэнэй ба нийтын бүхы зургаануудта, предприятинуудта, эмхи зургаануудта, организацинуудта, тушаалта хүнүүдтэ хандаха ба табигдаhан асуудалнуудые хаража үзэлгэдэ хабаадаха эрхэтэй юм. Заагдаhан зургаан, тушаалта хүн тэрэнэй хандалгада харюу депутадта хойшолуулангүй үгэхэ уялгатай, харин зохихо асуудал дахинаа шэнжэлхэ хэрэгтэй гү, али шалгаха хэрэгтэй байгаа hаань, нэгэ hараhаа хойшо бэшэ харюу үгэхэ уялгатай.

Арадай депутадуудай Соведүүдэй ба тэдэнэй зургаануудай, министерствэнүүдэй, гүрэнэй комитедүүд болон албан зургаануудай эрхэ мэдэлдэ ородог асуудалнуудаар Буряадай ССР-эй арадай депутадай хандалганууд эдэ зургаануудаар хаража үзэгдэдэг. Эдэ асуудалнуудые хаража үзэлгын үдэр тухай депутадта эртээнhээ мэдээсэгдэхэ ёhотой. Арадай депутадай эрилтээр, үгышье haa, өөрынгөө үүсхэлээр Верховно Совет болон тэрэнэй зургаанууд арадай депутадай ажал ябуулгада hаад хэдэг али бүхы шатын тушаалта нюурнуудые харюусалгада хабаадуулхые гүрэнэй зургаанда, предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон организацинуудай захиргаанда эрилтэ табиха эрхэтэй.

Статья 29. Хуули эбдэлгые зайсуулха эрилтэ табиха талаар Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ.

Гүрэнэй засагай түлөөлэгшэ болохо hэн туладаа Буряадай ССР-эй арадай депутат хуули эбдэлгые болюулха эрилтэ байра дээрэнь табиха, харин шухала ушарнуудта хуули, эрхэтэдэй эрхэнүүд болон хуулита аша туhые хазагайруулгые болюулхыень зохихо зургаанууд болон тушаалта нюурнуудта эрилтэтэйгээр хандаха эрхэтэй.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрилтэ табиhан гүрэнэй ба нийтын зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаанууд болон организацинуудай тушаалта нюурнууд хуули эбдэлгые зайсуулхын тула хойшолуулашагүй хэмжээнүүдые абаха, харин шухала ушарта зэмэтэй хүнүүдые харюусалгада хабаадуулха, энээн тухай депутадта мэдээсэхэ уялгатай.

Статья 30. Мэдээсэл абаха ба тарааха талаар Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэ.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй документнүүдээр, мүн тэрэшэлэн правительственна, мүн гүрэнэй ба нийтын бусад зургаануудай хуулитаар тараагдаhан мэдээсэлэй болон тайлбарилгын материалнуудаар Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Президиум Буряадай ССР-эй арадай депутадые хангадаг.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай хандаhан ушарта арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй президиумүүд болон гүйсэдхэхэ комитедүүд, гүрэнэй ба нийтын бусад зургаанууд, мүн тэрэшэлэн тушаалта нюурнууд депутадай ажал ябуулгатай холбоотой асуудалнуудаар мэргэжэлтэдэй зүбшэл заабаряар тэрэниие хангаха, тэрээндэ хэрэгтэй мэдээсэл сагдаары үгэхэ уялгатай.

Буряадай ССР-эй арадай депутат өөрынгөө ажал ябуулгада hунгуулиин округой газар дээрэ оршодог предприятинууд болон эмхи зургаануудай копи бүүлгадаг ба олошоруулдаг, мүн тоолон тодорхойлдог техникэ хэрэглэхэ эрхэтэй.

Арадай депутадуудай Соведүүдэй гү, али нийтын зохихо эмхинүүдэй байгуулhан хэблэлэй зургаануудта, телевидени болон радиогоор Буряадай ССР-эй арадай депутат өөрынгөө ажал ябуулгын асуудалнуудаар үгэ хэлэхэ булюу эрхэтэй. Депутадай үгэhэн материалнуудые тэрэнэй зүбшөөлгүйгөөр заhажа болохогүй.

Статья 31. Буряадай ССР-эй арадай депутадта юридическэ туhаламжа үзүүлэлгэ.

Арадай депутадуудай Соведүүдэй президиумүүд, тэдэнэй гүйсэдхэхы ба захирхы зургаанууд, предприятинуудай, эмхи зургаанууд, hуралсалай эмхи зургаануудай захиргаан, хуули хамгаалгын зургаанууд депутадай ажал ябуулгада бии болоhон хуулиин асуудалнуудаар Буряадай ССР-эй арадай депутадта туhаламжа үзүүлдэг.

Статья 32. Буряадай ССР-эй арадай депутадай нэрэ хүндые, өөрыень хамгаалалга.

Буряадай ССР-эй арадай депутадые доромжолхо, мүн хардаха гүрдэхэ ябадалай түлөө хууляар тогтоогдоhон харюусалгада хабаадуулагдадаг.

Депутадай уялгануудые дүүргэхэдэнь hаад хэхэ, үгышье hаа хэн нэгэнэй аша туhада хуули буса шиидхэбэри абхуулха зорилгоор Буряадай ССР-эй арадай депутадта гү, али тэрэнэй дүтын түрэлхидтэ ямар нэгэн аргаар нүлөөлхэ ябадалай түлөө хүсэндөө байгаа хуулиин ёhoор уголовно харюусалгада хабаадуулагдадаг.

Статья 33. Буряадай ССР-эй арадай депутадай ойро хүрэшэгүй байлга.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй зүбшөөлгүйгөөр, Буряадай ССР-эй арадай депутат уголовно харюусалгада хабаадуулагдаха, hуулгагдаха гү, али сүүдэй гуримаар тохогдодог захиргаанай хэhээлтын хэмжээнүүдтэ хабаадуулагдаха аргагүй.

Буряадай ССР-эй арадай депутат тушаа уголовно хэрэг гансал Буряадай ССР-эй прокурор үүдхэжэ шадаха.

Депутадые хүсөөр асаржа, тэрэнэй хубиин зүйлнүүдые, багажые, транспортые, Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай байрладаг гү, али алба хэдэг байрые шалгажа болохогүй.

Депутадай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлхэ үедэ хуули эбдэhэнэй түлөө этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдэйнь болзорой дүүрэhэнэй hүүлдэ Буряадай ССР-эй арадай депутат тушаа хууляар хараалагдаhан гуримаар Буряадай ССР-эй арадай депутат харюусалгада хабаадуулагдажа болохо.

Статья 34. Буряадай ССР-эй арадай депутадые харюусалгада хабаадуулха зүбшөөл абаха гурим.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй зүбшөөлөөр Буряадай ССР-эй прокуророй зуушалалгаар Буряадай ССР-эй арадай депутат уголовно харюусалгада хабаадуулагдажа hуулгагдажа болохо.

Буряадай ССР-эй Верховно Совет прокуророй зуушалалгые hараhаа хойшо бэшэ болзорто хаража үзэдэг. Зуушалга хэгдэhэн Буряадай ССР-эй арадай депутат асуудалнуудые хаража үзэлгэдэ хабаадаха эрхэтэй. Буряадай ССР-эй Верховно Совет үндэhэ баримтатай шиидхэбэри баталан абажа, гурбан үдэрэй болзорто тэрээн тухай Буряадай ССР-эй прокурорто мэдээсэдэг.

Үндэhэ баримтануудай бии байhан ушарта Буряадай ССР-эй Верховно Совет өөрынгөө шиидхэбэриие шэнээр хаража үзэхэ аргатай.

Иимэ хэрэгэй талаар үйлэдбэриие дүүрэhэнэй hүүлдэ гурбан үдэрэй болзорто хэрэгые мүрдэлгын ба хаража үзэлгын дүнгүүд тухай Буряадай ССР-эй прокурор Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ мэдээсэхэ уялгатай.

Статья 35. Сэрэгэй уялгануудые бэелүүлгэhээ Буряадай ССР-эй арадай депутадые сүлөөлэлгэ.

Буряадай ССР-эй арадай депутат этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдэйнгээ болзорой үедэ сэрэгэй бодото албанда, hуралсалай ба бүридхэлгын сборнуудта абалгаhаа сүлөөлэгдэдэг.

Статья 36. Буряадай ССР-эй арадай депутадай ажалай эрхэнүүдые, уставууд болон дүримүүдээр албанайнь гуримшуулагдадаг сэрэгэй алба хаагшадай болон бусад бүлэг эрхэтэдэй дундаhaa hунгагдаhан Буряадай ССР-эй арадай депутадай эрхэнүүдые лаб хангалга.

Этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлхэ үедөө, мүн тэрэшэлэн тэдэнэй дүүрэhэнэй hүүлээр хоёр жэлэй болзорто Буряадай ССР-эй арадай депутат предприяти, эмхи зургаан гү, али организаци дээрэхи хүдэлмэриhөө, колхозhоо, бусад кооперативhаа, hуралсалай эмхи зургаанhаа Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй зүбшөөлгүйгөөр гаргагдаха гү, али журамай талаар хэhээгдэхэ аргагүй.

Уставууд болон дүримүүдээр албанайнь гуримшуулагдадаг сэрэгэй алба хаагшадай болон бусад бүлэг эрхэтэдэй дундаhaa hунгагдаhан Буряадай ССР-эй арадай депутат захиргаанай гү, али командовааниин үүсхэлээр албанhаа гаргагдаха, мүн тэрэнэй тушаалынь, нэрэ зэргэнь доошолуулагдаха, мүн тэрэнэй зүбшөөлгүйгөөр ондоо албанда оруулагдаха аргагүй. Ээлдэг тушаалайнь ёhoор, тэрээндэ офицерэй гү, али офицерэйхитэй адли тусхай нэрэ зэргэ ээлжээтэ гуримаар олголго hаатуулагдаха ёhoгүй.

Депутадай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлхын тула үйлэдбэриин гү, али албанай уялгануудые дүүргэлгэhээ сүлөөлэгдэhэн Буряадай ССР-эй арадай депутадта энэ болзоройнь дүүрэhэнэй hүүлдэ урданайнь хүдэлмэри (тушаал), харин үгы байгаа hаань, тэрэл предприятида гү, али тэрэнэй зүбшөөлөөр ондоо предприятида, эмхи зургаанда, организацида ондоо адли хүдэлмэри, (тушаал) олгогдодог.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай эзэлжэ байhан тушаалда тэрэниие орохоор абтаhан хүдэлмэрилэгшэтэй ажалай хэлсээн яаралтайгаар баталагдадаг. Депутадай хуушан ажалдаа бусахадань, тэрэнь болюулагдадаг.

Устав болон дүримүүдээр ажал ябуулгынь гуримшуулагдадаг сэрэгэй алба хаагшадай болон бусад алба хаагшадай дундаhaa hунгагдаhан, албата уялгануудые бэелүүлгэhээ сүлөөлэгдэhэн Буряадай ССР-эй арадай депутат Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ эльгээгдэдэг. Тиихэдээ тэрэ сэрэгэй бодото гү, али ондоо албанда үлөөгдэдэг. Харин Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ ба тэрэнэй саг үргэлжын комиссинуудта хүдэлхэ болзоройнь дүүрэхэдэ урда тээнь эзэлдэг гү, али тэрэнэй зүбшөөлөөр дээдэ тушаалда албаха үргэлжэлүүлхыень тула зохихо министерствэнүүд болон албан зургаануудай мэдэлдэ эльгээгдэдэг.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведтэ Буряадай ССР-эй арадай депутадай хүдэлhэн сагынь хүдэлмэриинь юрэнхы ба таhалгаряагүй стажда, мэргэжэлээрээ хүдэлhэн (алба хэhэн) стажда, олон жэлдэ хүдэлhэнэй түлөө (тус предприятида мэргэжэлээрээ хүдэлhэн стажай түлөө) салин хүлhэндэнь процентнэ нэмэлтэ тогтоохо ба нэгэн доро шан абаха, олон жэлдэ хүдэлhэнэй түлөө процентнэ нэмэлтэ тогтоохо, предприятиин жэлэй хүдэлмэриин дүнгүүдээр шан түлэхын, мүн тэрэшэлэн иимэ хүнгэлэлтэ хараалhан тушаалhaa гү, али мэргэжэлhээ Буряадай ССР-эй арадай депутадай hунгагдаhан байгаа hаа, хүнгэлэлтэтэй гуримаар ба хүнгэлэлтэтэй хэмжээгээр пенси абаха эрхэ олгодог хүдэлмэриин стажда оруулагдадаг.

Статья 37. Буряадай ССР-эй арадай депутадай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлхын тула эрхэ байдал хангалга.

Арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй президиумүүд, гүйсэдхэхэ комитедүүд амяараа түхеэрэгдэhэн, хэлхээ холбооной зүйлнүүдээр хангагдаhан байра депутадай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлхынь тула Буряадай ССР-эй арадай депутадта олгодог.

Квартирада телефон тогтоохо талаар Буряадай ССР-эй арадай депутат булюу эрхэтэй.

Буряадай ССР-эй арадай депутат гостиницануудта ээлжээгүйгөөр, паадгүйгөөр байра абаха эрхэтэй.

Статья 38. Буряадай ССР-эй арадай депутадай түлбэригүйгөөр ябаха эрхэ.

Буряадай ССР-эй газар дээрэ Буряадай ССР-эй арадай депутат түмэр замай, агаарай, автомобильна, доторой уhан замаар, таксиhаа бэшэ городой пассажирска бүхы янзын транспортаар түлбэригүйгөөр ябаха, мүн тэрэшэлэн транспортаар ябаха биледүүдые ээлжээгүйгөөр худалдажа абаха эрхэтэй.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай үнэмшэлгые харуулhан ушарта түмэр замай болон автомобильна вокзалнуудай, станцинуудай, гол мүрэнэй вокзалнуудай болон пристаньнуудэй, Аэрофлодой агентствын гү, али аэропортын биледэй кассанууд (сүүдхын туршада ба уридшалан наймаалдаг) Буряадай ССР-эй арадай депутадта вагондо, поездо, пароходой каютада, гол мүрэнэй бүхы янзын судануудта, самолёдой гү, али вертолёдой салондо hуури ээлжээгүйгөөр үгэхэ уялгатай. Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй сессидэ ошожо ябаhан депутадта ниидэхэhээнь 2 часhaa хойшо бэшэ болзорто, бусад ушарнуудта сүүдхэhээ хойшо бэшэ болзорто самолёдой болон вертолёдой биледүүд үгтэдэг.

Арадай депутадуудай нютагай Соведүүд, предприятинууд, эмхи зургаанууд, организацинууд депутадай уялгануудые дүүргэхэдээ ябахынь тула Буряадай ССР-эй арадай депутадта транспорт үгэхэ уялгатай.

Статья 39. Буряадай ССР-эй арадай депутадай туhалагшад тухай.

Буряадай ССР-эй арадай депутат hайн дураараа нийтын уялга дүүргэдэг туhалагшадтай байха эрхэтэй.

Статья 40. Депутадай уялгануудые дүүргэлгэтэй холбоотой гаргашануудые түлэлгэ.

Депутадай ажал ябуулгатай холбоотой гаргашануудые Буряадай ССР-эй арадай депутадта түлэхэ гурим Буряадай ССР-эй Верховно Соведээр тодорхойлогдодог. Хэрбээ Буряадай ССР-эй арадай депутадай, СССР-эй гү, али РСФСР-эй арадай депутат нэгэн доро болодог байгаа hаань, депутадай ажал ябуулгатай холбоотой гаргашанууд тэрээндэ нэгэл газарhaa түлэгдэдэг.

Буряадай ССР-эй арадай депутадуудай ажал ябуулгатай холбоотой, арадай депутадуудай нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй, предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон организацинуудай тус хууляар хараалагдаhан гаргашанууд Буряадай ССР-эй республиканска бюджедhээ түлэгдэдэг.

Статья 41. Тус хуулиин эрилтэнүүдые дүүргээгүй байhанай түлөө тушаалта нюурнуудай харюусалга.

Буряадай ССР-эй арадай депутадай ажал ябуулгада зорюута hаад хэдэг гүрэнэй ба нийтын зургаануудай, предприятинуудай, эмхи зургаанууд болон организацинуудай тушаалта нюурнууд табиhaa арбан мянган түхэриг хэмжээнэй яла түлэхөөр (хэрбээ эдэ ябуулгануудайнь гэмтэй бэшэ hаа) захиргаанай харюусалгада хабаадуулагдадаг.

Прокуророй тогтоолоор, мүн Буряадай ССР-эй арадай депутадай үүсхэлээр захиргаанай үйлэдбэри үүдхэгдэдэг, 15 үдэрэй болзорто сүүдээр хаража үзэгдэдэг.

Буряадай ССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ С. Н. БУЛДАЕВ.

Улаан-Үдэ хото, Соведүүдэй байшан.
1990 оной октябриин 15.

· ТАСС · АПН ·

…лын саанаhаа

[illegible] Хоёр талын харилцаа удаан болзорой ба [illegible] шэнжэ олго- [illegible] тушаа хоёр гүрэ- [illegible] адли hанамжатай [illegible] тухайнь харилсаа [illegible] тухай совет-герман [illegible] гар табилга гэршэлнэ,— гээд «Дойче Велле» радиостанцида интервью үгэхэдөө ФРГ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министр Ганс-Дитрих Геншер мэдүүлhэн байна.

Эдэ харилсаанууд үнэхөөрөө гүнзэгы ехэ этигэл найдалда үндэhэлхэ, бүхы талануудые, тэрэ тоодо политика, экономико, байгаали хамгаалгые, соёл болбосорол, эб найрамдал хангаха асуудалнуудые хабаадуулха зэргэтэй гэжэ тэрэ онсолон заагаа. Хоёр арадуудай хоорондохи этигэл найдалай, харилсаа холбооной харилсаанууд бүхы Европо соохи байдалые хүгжөөлгэдэ шухала үүргэ дүүргэнэ гэжэ Советскэ Союз болон Германи ойлгодог. Энэнь ехэ харюусалга, ехэ арга боломжо мүн.

Экономическа реформонуудые бэелүүлжэ эхилхэдэнь туhа нэмэри хэхын тула бүри мүнөө жэлдэ СССР-тэ финансова илээн ехэ туhаламжа үзүүлhэн Баруунай орон болонобди,— гэжэ министр хэлэбэ.— Советскэ Союз тушаа нимэл хараа бодол баримталхыень Баруунай бусад гүрэнүүдые ехээр уряалха hанаатайб, юуб гэбэл, Горбачевой бэелүүлжэ байhан реформын амжалта гансашье тэрэнэй хубиин гү, али СССР-эй амжалта бэшэ юм. Харилсаа холбоо үргэнөөр бэелүүлжэ шадаха байhамнай тэрээнhээ дулдыдаха. Советскэ Союзда тогтонижонги байдалай лаб хангагдахын тула бидэ булта оролдохо ёhотойбди гэжэ ойлгохо хэрэгтэй.

КАНБЕРРА. СССР-тэ үйлэдбэрилэгдэдэг зарим эд бараагаар андалдахаар 20 миллион хонин hүрэг Советскэ Союзда дурадхажа юундэ болохогүй юм? Гадаадын дэлгүүр дээрэ хонинной ноохоной ба мяханай талаар эрилтэ хэрэглэмжэнүүдэй ондоо болоhон дээрэhээ Австралиин ноохоной нэгэдэл 20 миллион хони алахаар түсэблэжэ байгаа юм. Тиимэhээ «Дейли телеграф Миррор» газетэ Австралиин правительствада иимэ асуудал табина бшуу. Эдэ хонидые алахагүй, харин тус асуудалые шиидхэхэ бүри бодомжотой зүб арга бэдэрхые уряалhан hанамжанууд орон соо үргэнөөр хэлэгдэнэ.

СССР-тэй эд бараа андалдан абалсаха гуримаар наймаа хэхэ гээшэ эгээл зохихо арга мүн гэжэ статьягай автор тоолоно. Финансын талаар бэрхэшээлнүүдэй тохёолдоогүй байхада СССР Австралиин хонин ажалай продукци гол түлэб худалдан абагшадай нэгэнинь байhан юм. Ноохоной орондо Австрали совет тракторнуудые, архинуудые, фотоаппаратура, часуудые худалдажа абаха hэн гэжэ «Дейли телеграф Миррор» бэшэнэ.

РИМ. 1995 он тээшэ Зүүн Европын бүхы оронууд, тэрэ тоодо Советскэ Союз Европо түбиин 23 гүрэниие нэгэдүүлдэг Европын Соведэй дүүрэн эрхэтэ гэшүүд болохо ёhотой. Европын Соведэй парламентска ассамблейн түрүүлэгшэ Андрес Бьерк албанай хэрэгээр Итали ерэхэдээ, иимэ hанамжа хэлээ hэн.

Европые нэгэдүүлгэдэ туhалха гол зорилготой энэ эмхиин ажал ябуулгын хараа түсэбүүд тухай хэлэхэдээ, Советдэй бүридэлдэ Венгриин мэнэ haяар орохоёо байhыень тэмдэглээ hэн.

ЭРХИМ ХҮМҮҮЖҮҮЛЭГШЭ

МАНАЙ энэ зураг дээрэ энеэбхилжэ һууһан үбгэжөөлые хэдытэй гэжэ һананат? Хараха янзада дала наһанай дабаанда дүтэлжэ ябаһан хүн ха гэхээр бэшэ гү? Зүгөөр үбсүүн дээрэнь толорһон орден, медальнуудыень харахада, үндэр лэ наһатай боложо ябаһан дайнай, партиин, ажалай ветеран гээд тухайлхаар ха.

Зүб даа, зүб. Сарюун, сэбэр шэг шарайтай энэ үбгэжөөлнай байгша оной апрель һарада тэбхэр 83 наһанайнгаа ойе тэмдэглээ һэн.

Ленинскэ партиин, дайнай болон ажалай ветеран И. М. Туманов хүшэр хүндэ харгы зам гаталһан намтартай. Үндэр наһатай болоһон үбгэжөөл гэн гэһээ залуу наһанайнгаа охи орхёогүй, ябахадаашье хүнгэн, хүхюун абари зантай Иннокентий Матвеевичэй һургуулинуудай һурагшад гү, али сэрэгэй уялгата албанда мордохоёо байһан хүбүүдэй дунда үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөө үнгэргэжэ, лекци уншажа байхыень харахада, урматай.

— Би үнгэрһэн жэлдэ Бэшүүрэй, Хэжэнгын, Хориин, Зэдын, Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, Яруунын районуудаар ябажа, 186 лекци уншаһан байнаб. Залуушуулай дунда лекци уншажа, хөөрэлдөө үнгэргэжэ ябахадаа, тэрэ холын хорёод онуудай һүреэтэ жэлнүүдтэ ябадагаа ой ухаандаа һэргээжэ, дахинаа залуу болоһондол ухаан бодолни һэргэдэг юм. Тиимэһээ залуу үетэнтэй уулзажа, хөөрэлдэжэ ябаха угаа дуратай хүн гээшэб,— гэжэ нүхэр Туманов хөөрэдэг.

Энэньшье ойлгосотой. ВЛКСМ-эй рескомой штатнабэшэ лекторэй үүргэ дүүргэжэ ябаһан Туманов нээрээшье, холые холо гэнгүй, республикынгаа әлишье нютаг нугада хүрэжэ, тэрэ холын комсомол залуу наһанайнгаа дүй дүршэл баян намтар тухай залуу үетэндэ хөөрэжэ үгэхэ дуратай юм. Тиимэһээ нүхэр Тумановай ажабайдалай намтар тухай эндэ хөөрэжэ үгэе.

Иннокентий Матвеевич Эрхүүгэй областиин Боохон нютагта үгытэй таряашанай бүлэдэ 1908 оной хабар түрэһэн. Балшар жаахан хүбүүн һаял зургаатай боложо ябахадаа, эхэ, эсэгээ алдажа, үншэрһэн юм. Эдихэ хоол, үмдэхэ хубсаһанай хэрэгтэй болоходо, тэрэ нютагай нэгэ баянда хүлһэншээр хүдэлжэ, «тэнхээ тамираа», олоһон гэхэ. Жалжагы аад, соорхой гуталтайхан, һарьмай дэгэлтэй хүбүүхэнэй һаял юһэтэй боложо ябахада, нютагтань совет засаг тогтожо, ядарал зоболон үзэһэн таряашад, малшад одоошье нюрга һэрээ тэниилгэхэ аргатай болоо һааб даа.

Һаял арбан табатай болоһон Иннокентий нютагайнгаа залуушуултай комсомолой, мүн холшор хорин наһандаа ленинскэ партиин гэшүүн болоһон юм. 1925 ондо комсомолой Боохоной райком Иннокентий Тумановые Оһын таряашан-залуушуулай һургуулида һурахыень эльгээһэн байгаа. Тэрэ эндээ дүрбэн жэлэй туршада һуража гараһаар ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой зууршалгаар залуу командирнуудые һургаха сэрэгэй һургуулида һураха болобо.

Краснодар хотодо байрлаһан сэрэгэй тус һургуули Буряадай морин сэрэгэй полкдо командирнуудые бэлдэдэг байгаа ха юм. Залуу хүбүүн эндэ һуража ябахадаа, дивизионойнгоо комсомолой ячейкын секретаряар һунгагдаһан, мүн Хойто-Кавказай нэгэ областьдо нюдарганконтрреволюционернүүдэй үүдхэһэн буһалгаа дарлсаха байлдаанда хабаадалсаһан юм. Тэрэ эндэ түрүүшынхиеэ шархатахадаа, хүндэ, гэр бүлэдэ дайнай ямар ехэ ядарал, гашуудал асардагые ойлгожо абаа һэн.

Командирнуудай хоёр жэлэй һургуули дүүргээд, Иннокентий Туманов Буряадай морин сэрэгэй полкдо взводой командираар алба хэжэ эхилһэн юм. Тиихэ үедөө эскадроной политрук байһан тэрэ комсомолой Буряадай обкомой спортивнооборонно таһагые даагшын уялга дүүргэжэ, шеф ёһоной туһаламжа үзүүлдэг һэн ха.

1935 он. Эмхидхэхы ольһотой, һүбэлгэн бэрхэ командир гэжэ комсомолой обкомой, полкын хүтэлбэрилэгшэдэй дунда хүндэлэгдэдэг болоһон Иннокентий Тумановай хуби заяанда үшөө нэгэ баяр түрүүлмээр хубилалта болобо. Тэрэ обкомой, морин сэрэгэй командованиин зууршалгаар В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ сэрэгэй-политическэ академидэ һурахаяа эльгээгдээ бэлэй.

Бэрхээр һурадаг Иннокентий Туманов тус академиеэ болзорһоонь урид дүүргэмсээрээ, 1938 ондо Хойто-Кавказай морин сэрэгэй бригадада комиссараар томилогдоо һэн. Эндээ үнишье болоогүй байтарнь, РККА-гай политическэ управленидэ дуудажа, партиин ЦК-гай мэдэлдэ эльгээгдэхэ хуби заяан тудаһан юм.

Тэрэ үедэ Казахстанда һуралсалай дээдэ газарнуудта хүдэлхэ кадрнууд дуталдадаг байгаа гэлшэ. Нютагаймнай хүбүүн партиин захиралтаар партиин Казахстанай ЦК-да эльгээгдэбэ ха. Харин тэрэнэй эндэ ерэхэдэнь, Н. К. Крупскаягай нэрэмжэтэ багшанарай гүрэнэй институдай директорээр томилбо ха.

Эндэ нэгэ бага хүдэлжэ байтарнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилээ бэлэй. Иннокентий Матвеевич дайнай түрүүшын үдэрһөө байлдаанда хабаадалсаба. Абаһаар тэрэ гурбадахи гвардейскэ танкова армиин танкова бригадын командирай политическэ талаар орлогшоор томилогдоһон юм.

Хэнэйшье мэдэһээр, дайнай эхилһэн түрүүшын жэлдэ алишье фронт дээрэ хүндэ хүшэр байдал тохёолдоһон гэзшэ. Эндэ добтолжо ороһон дайсаниие зогсоохо, тэдэнэй хүсэ шадалые һуларуулха, сэрэгшэдыень үсөөрүүлхэ зорилго манай сэрэгшэдэй урда табигдадаг һааб даа.

Нэгэтэ гэхэ гү, али 1943 оной сентябрь һарада «Днепр мүрэниие гаталан гараад, немец сэрэгшэниие бэрижэ асарха» гэһэн даабари танкистнуудта даалгагдаба ха. Энэ бүлэгые майор Туманов ударидажа, дайсанай эзэлээд байһан мүрэнэй баруун эрьедэ һүниин харанхые һамбаашалан гараһан байгаа. Хэдэхэн сэрэгшэд-танкистнуудай уһанай баруун эрьедэ хүрэхынь лэ тэндэ немецүүд обёоржо, эдэнэртэ добтолон орожо ерэбэ ха. Совет бүлэг сэрэгшэд бэеэ тойруулаад, хамгаалга хэжэ, дайсанай добтолхо бүри мэргэнээр буудажа, дүтэлхэдэнь гранатануудаа шэдэжэ байгаад, дайлалдажа оробо. Немецүүд энэ бүлэгые амидыгаар барижа абаха гэһэн зорилго табиһан байба. Тиигэжэ эдэнэр дүтэлхэ бүрез дууһан алуулшадаг һэн. Хүндэ тулалдаанай үедэ Туманов үрөөһэн хүлөө шархатаһаншье һаа, сэрэгшэдээ ударидажа, дайсаниие зүрхэтэйгөөр добтолжо ороходоо, тэдэнэйнгээ ара талада гараһан байба.

Тиихэдээ немец нэгэ офицерые частьда асаржа тушааһан юм. Эрэлхэг зүрхэтэйгөөр дайлалдаһан тагнуулшад бултадаа парти, правительствын хайра шагналда хүртөө һэн. Харин шархатаһан Туманов госпитальдо хэдэн һара эргалуулһанай удаа, дахин фронт ошожо, Украинын, Польшын, Чехословакиин хото городууд, һуурин тосхонуудые фашис нохосуудай һабарһаа сүлөөлэлсэһэн байха юм.

Нютагаймнай хүбүүн иигэжэ эсэхэ сусахые мэдэнгүй, баатар габьяа харуулан дайлалдажа ябахадаа, хэдэн удаа шархатаһан байна. Тиихэдээшье госпитальнуудта аргалуулһанай һүүлээр дайлалдажа ябаһан өөрынгөө бригадын сэрэгшэдые хүсэжэ ерэдэг байһан юм. Иннокентий Матвеевич фашистнуудай эшээн Берлин абаха зорилготой шанга добтолгодо хабаадалсажа, Илалтын Агууехэ үдэрые мандуулалсаһан байха юм. Энээнэйнгээ удаа Прага хотодо үлэһэн фашис нохосуудые һүнөөлсэжэ, одоошье дайгаа дүүргэһэн байгаа.

Нүхэр Туманов Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр Дунда Азида дахинаа ерэжэ, албаяа үргэлжэлүүлбэ. Подполковник И. М. Туманов 1960 ондо Совет Армиин зэргэһээ табигдажа, тоонто нютагаа бусажа ерээ бэлэй.

* * *

«Хүндэтэ нүхэр Туманов! Агууехэ Октябриин социалис революциин 73 жэлэй ойн һайндэртэй дашарамдуулан, Забайкалиин сэрэгэй округой политическэ управлениин, мүн өөрынгөө зүгһөө таниие хани халуунаар амаршалнаб. Элүүр энхэ ябахыетнай, ниитын ажал ябуулгада амжалта түйлахыетнай хүсэнэб.

Залуу үетэниие сэрэгэй-политическэ талаар хүмүүжүүлхэ ехэ хүдэлмэри Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеран — Танай эмхидхэн ябуулжа байдаг тухай мэдэхэдээ, бидэнэр аргагүй ехээр баясажа, омогорхожо байһанаа мэдүүлнэбди». 1990 оной октябриин 26-да бэшэгдэһэн иимэ амаршалга И. М. Туманов абаба.

— Һайндэрнүүдэй дүтэлхэ бүри иимэ удхатай амаршалгын бэшэг, телеграмманууд ерэжэл байдаг юм. Минии олоной дунда ябуулжа байдаг ойлгууламжын, сэрэгэй-политическэ хүдэлмэриин үндэрөөр сэгнэһэндэнь баясажа, үшөөл хүдэлхэ эрмэлзэлтэй байдаг гээшэб,— гэжэ нүхэр Туманов омогорхоно.

Амаршалгын энэ бэшэг хадаа Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай ветеран Иннокентий Матвеевичэй залуушуулай дунда хүмүүжүүлгын ехэ хүдэлмэри эмхидхэн ябуулдаг байһаниие гэршэлнэ бшуу. Залуу үетэниие сэрэгэй-патриотическа талаар хүмүүжүүлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө ВЛКСМ-эй Центральнэ Комитет нүхэр Тумановые Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэй бэлэгүүдээр шагнаһан байна.

Мүнөө наян гурбадахи жэлээ хараһан Иннокентий Матвеевич хүнгэн сарюун зандаа, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсаһаар. Ленинэй нэрэмжэтэ сэрэгэй-политическэ академи дүүргэһэн тэрэ штатнабэшэ лекторэй хүнгэн бэшэ уялга дүүргэжэ ябана. Бүхэсоюзна «Знание» бүлгэмэй эдэбхитэй гэшүүн И. М. Туманов уласхоорондын, сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгын асуудалнуудаар лекци уншадаг, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг гээшэ. Ажалшадай дунда үнгэргэгдэдэг лекционно хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнгаа түлөө Бүхэсоюзна «Знание» бүлгэмэй РСФСР-эй Буряадай организацинуудай Хүндэлэлэй гармотануудаар хэдэн удаа шагнагдаһан юм.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

Спорт — Спорт

КУБОГАЙ ГУРБАДАХИ ШАТА

Боксоор РСФСР-эй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөнэй гурбадахи шата һаяхан Улаан-Үдын 24-дэхи СПТУ-гай спортын зал соо болобо. Буряадай ССР-эй болон Омскэ областиин суглуулагдамал команданууд эндэ уулзаһан байгаа.

Хоёрдохи шатада Новосибирскэ областиин боксернууд манайда айлшаар бууха ёһотой аад, ерэжэ шадангүй, шүүгдэһэндэ тоологдоо һэн. Тиигэжэ манай команда удаадахи шатада гараһан байха юм.

Манайда ерэһэн команда тухай юу хэлэлтэйб? Олимпиадада бэлэдхэлэй түб Омск хотодо хүдэлдэг. Тиимэһээ тус областиин боксернууд Россин Федераци дотор түрүү һууринуудай нэгые эзэлдэг. Иимэ ушарһаа Буряад ороной боксдо дуратайшуул энэ уулзалгые тон ехэ һонирхолтойгоор хүлеэгээ һэн. Сэхыень хэлэхэдэ, уулзалга бүхэн тэнсүү шанга тэмсэлдэ үнгэржэ, тэдэнэй этигэл найдалые харюулба гэжэ абаһаар лэ тэмдэглэлтэй.

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ Зүүн Сибириин технологическа институдай студент, спортын мастер Түмэн Шутуков нэгэдэхи разрядтай Хачик Даниэлянтай тулалдаба. Шутуков профсоюзуудай спортын бүлгэмэй Россин соведэй мүрысөөнэй шанда хүртэһэн, РСФСР-эй чемпион болоһон юм. Нютагаймнай боксерой дүршэл шадабаряараа яаха аргагүй булюу байһан дээрэһээ мүрысөөнэй судья хоёрдохи раундын эхиндэ манай спортсменэй баруун гарыень үргэбэ.

Удаадахи хоёр шэгнүүртэ айлшадай дундаһаа рингдэ гаража тулалдаха хүнэй үгы байһан дээрэһээ Буряадай ССР-эй түлөөлэгшэд—Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнэр, спортын мастернууд Олег Пятков, Булат Батуев гэгшэдтэ илалта олгогдоһон байгаа.

57 кг. Спортын мастернууд Алексей Тангасов Аскар Актаев хоёр рингдэ уригдана. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада Актаев РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ мүнгэн ба бронзо медальнуудаар шагнагдаһан хай. Зүгөөр энэ жэлдэ Улаан-Баатар хотодо үнгэргэгдэһэн «Интернационал» гэһэн уласхоорондын мүрысөөнэй шанда хүртэһэн Тангасов һэримжэтэй хёрхоор тулалдажа, оношотой мэргэн сохилтонуудаар шүүбэ.

Валерий Бардахеев Евгений Чепкасов хоёр хүнгэн шэгнүүртэ уулзаа. Эдэнэр сасуунууд—19-тэйнүүд юм. «Байгал» журналай шанда хүртэхын түлөө бүхэсоюзна мүрысөөндэ В. Бардахеев илажа, спортын мастер болоо һэн. 1988 ондо эдиршүүлэй дундаһаа РСФСР-эй чемпион болоһон Е. Чепкасов мастерта кандидадшье һаа, бэлигтэй бэрхэ боксер болоjo ябаһанаа харуулаа. Тиигэжэ айлшадай командаһаа түрүүлэн илалта түйлаба. Тэрэ бар хүсэтэй байхаһаа гадна, тактическа зүб арга оложо шадаа гэжэ һанагдана.

63,5 килограмм. Буряадай багшанарай институдай физическэ культурын факультедэй студент, спортын мастер Бата Батуев онсо өөрын арга дүрэтэй, шандааһа шангатай боксер юм. Һаяхан Симферополь хотодо үнгэргэгдэһэн СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ тэрэ бронзо медаляар шагнагдаһан намтартай. Байгша ондо Батуев РСФСР-эй чемпион болоо һэн. Мүнөө эндэ Бата Батуев дүршэл ехэтэй, бар хүсэтэй спортын мастер Марат Сабитовтай тулалдахадаа, гурбадахи раундда нүгөөдэеэ нокдаунда оруулжа, илалта түйлаба. Совет Арми ба Далайн-Сэрэгэй Флодой эрхим бэрхэ боксернуудай мүрысөөндэ шалгараһан М. Сабитов шүүгдээшье һаа, нугаршагүй хүсэл зоригтой ёһотойл сэрэгшэ байһанаа харуулаа.

Хоёрдохи дундууршаг шэгнүүртэ спортын мастернууд Жаргал Бадмаев, Юрий Демченко гэгшэд тулалдаба. Түрүүшээр ринг дээрэ ана-мана тэмсэл болоо. Гэбэшье һүүлшэг тээшээ байдал хубилжа, Ю. Демченкын сохилтонууд улам оношотой, оншотой болоод, судьянарай шиидхэбэридэ нүлөөлһэн байгаа. Тиигэжэ бүхы гурбан судья тэрээндэ илалта олгобо. Ю. Демченко айлшадай командаһаа эгээл дүршэлтэйнь байба. Юрий энэ жэлдэ РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ шанда хүртэнхэй.

71 килограмм. Спортын мастернууд Владимир Знайденко Алексей Арестов хоёр бэе бэеэ һайн мэдэхэ юм. Байгша ондо РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон мүрысөөнэй хахад финалда уулзахадаа, Буряадай багшанарай институдай студент Знайденко булижа гараа һэн. Энэ удаадашье Владимир хёрхо наринаар тулалдажа, сугларагшадай зүгһөө альга ташалгаар үргэгдэбэ.

Спортын мастерта кандидат Анатолий Соктоев дундууршаг болон дунда шэгнүүртэ республикынгаа оло дахин чемпион болоһон, нёдондо МНР-тэ «Найрамдал» гэһэн уласхоорондын нааданай шанда хүртэһэн намтартай. Теэд Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргээд, Түнхэнэй райондо агрономоор хүдэлжэ байһан Соктоев, удаан саг соо һорилго бэлэдхэл хээгүйшье һаа, рингдэ гаража, үндэр бэетэй боксертой тулалдахадаа, оньһыень оложо, диилэһэн байха юм.

81 килограмм. Спортын мастерта кандидадуул Андрей Пинтаев Андрей Борисов хоёрой уулзалгада түрүүшынхинь шүүбэ. Хүндэшэг болон хүндэ шэгнүүрнүүдтэ айлшаднай булюу байгаа.

— Мүрысөөнэй дүнгүүдээр манай республикын суглуулагдамал команда 19:14 тоотойгоор шүүбэ. Манай команда хүндэшэг ба хүндэ шэгнүүрнүүдтэ урагшагүйдөө. Сэхыень хэлэхэдэ, эдэ шэгнүүрнүүдтэ яһала һайн боксернуудтай ЛВРЗ-гэй спортын клуб (ахалагша тренерынь В. И. Агафонов) республикынгаа спортын нэрэ хүндые тооногүй, хараада абанагүй ха. Спортын энэ клуб нэгэшье боксерые мүрысөөндэ табибагүй. Бэлигтэй бэрхэ боксер Александр Кривоносов эндэ бии. Юрэдөөл, тус клубай тренернүүдэй хүдэлмэриие шалгаха тухай асуудал табихаар болоо,—гэжэ мүрысөөнэй ахамад судья, уласхоорондын категориин судья В. И. Баранников хэлэнэ.

Б.-М. ЖИГЖИТОВ.

ҺАЙН ДҮНГҮҮДЫЕ ХАРУУЛБА

Хүнгэн атлетикын урилдаагаар СССР-эй Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн Курскда болобо.

Улаан-Үдын гарнизоной прапорщик, спортын мастер Наталья Соломинская 6000 метрэй зайда урилдахадаа, хоёрдохи болоjo, фиништэ хүрэжэ ерээ. Юрий Чижов залуушуулай дунда 6000 метртэ старт абахадаа, бронзо медаляар шагнагдаһан байха юм.

Ж. БАТОМУНКОЕВ.

Спорт — Спорт

ТООНТОЁО СУУРХУУЛНА

Дүрэ буляалдаһан барилдаагаар ороной суглуулагдамал командын бүридэлдэ манай республикын бүхэ барилдаашадай олоороо абтадаг болоһониинь һайшаалтай юм. Тэдэнэрые нэрлэбэл, иимэ: дэлхэйн чемпион Борис Будаев нилээд олон жэлэй туршада СССР-эй суглуулагдамал командын нэрэ солые хамгаалжа ябана. Үнгэрөөд байһан энэ үе соо тэрэ СССР-эй, Европын, дэлхэйн чемпион болоһон, СССР-эй дэлхэйн кубогуудта хүртэһэн байха юм. Тиихэдэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ зургаа дахин мүнгэн медальда хүртэһэн гээшэ. Хэнэйшье мэдэһээр ороной барилдаашадай дунда иимэ амжалта үсөөн спортсмен түйлаһан байха гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Мүн хүнгэн шэгнүүртэ барилдадаг «Динамо» бүлгэмэй гэшүүд Андрей Матюнов, Доржи Халтанов гэгшэд СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтаһан байна. Доржи Халтанов үнгэрэгшэ жэлдэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ мүнгэн медальда хүртэһэн, уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ хэдэн удаа түрүү һуури эзэлжэ гараһан гээшэ.

Тиихэдэ Андрей Матюнов хоёр удаа эрхим бүхэнүүдэй тоодо оролсожо шадаһан байха юм. Эдэнэрһээ гадна профсоюзуудай спортын бүлгэмэй барилдаашад Сергей Замбалов, Александр Бардаханов гэгшэд ороной түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөнүүдтэ хабаадалсахадаа, баһал шангай һууринуудые эзэлжэ, бэлэдхэл һайнтай бүхэнүүд болоjo ябаһанаа гэршэлээ гээшэ. СССР-эй габьяата тренер Геннадий Махутов, РСФСР-эй габьяата тренернүүд Нима Ивахинов, Валерий Иванов, Геннадий Баймеев, Валерий Сыдеев гэгшэд тэдэнэрые барилдаанай гоё һайхан техникэ, дүрэ, мэхэ тохотой даамгайгаар танилсуулжа ябадаг юм.

Дээрэ нэрлэгдэһэн бүхэнүүдэймнай, Москва хотодо һаяхан болоjo үнгэрһэн ороной Физкультура болон спортын Гүрэнэй комитедэй коллеги дээрэ СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтаа гэһэн мэдээсэл олоной дунда баяр омогорхол түрүүлбэ. Эдэнэрһээ гадна спортын бусад зүйлнүүдээр республика соогоо суурхаһан олон спортсменүүд ороной суглуулагдамал командын гэшүүд болоjo абтаһан байна. Тэдэнэрэй дундаһаа хүнгэн атлетикээр эрхим үрэ дүн түйладаг уласхоорондын классай СССР-эй спортын мастер Татьяна Поздняковагай нэрэ бусадһаа түрүүлэн нэрлэгдэбэ. РСФСР-эй габьяата тренер Виктор Домнинoй һурагша ерээдүйдэ эрхим дүн түйлаха зорилго урдаа табина.

Мүнөө 18-тай болоһон уласхоорондын классай СССР-эй спортын мастер болоjo урдиһэн Валерий Лысенко СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн болонхой. Энэньшье ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, дүрбэн жэлэй саада тээ тэрэ спортын бусад зүйлнүүдэй дундаһаа һур харбалга шэлэн абаһан байгаа. Тиигэжэ һур харбалгаар һуралсал-һорилго үнгэргэдэг «Динамо» бүлгэмэй тренер Леонид Халудоровай бүлэгтэ ороһон гэхэ. Залуу хүбүүн үнгэрэгшэ жэлдэ өөрынгөө хүсэл бэелүүлжэ шадаа. Абаһаар «Динамо» бүлгэмэй түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн юм. Харин СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө болоһон мүрысөөндэ гурбадахи һуурида гарахадаа, уласхоорондын классай спортын мастерай норматив дүүргээ бэлэй.

Республикын боксёрнуудай дундаһаа ЛВРЗ-гэй спортын клубай гэшүүн, СССР-эй спортын мастер Александр Кривоносов ороной суглуулагдамал командада абтаба. Тэрэ СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ бронзо медальда хүртэһэн юм. Харин эдиршүүлэй дундаһаа СССР-эй чемпион болоһон байна. Залуу энэ спортсмениие урдандаа боксоор республикын, зонын, РСФСР-эй чемпион болоһон СССР-эй спортын мастер Виктор Агафонов өөрынгөө баян дүй дүршэлдэ һурган хүмүүжүүлжэ ябадаг юм.

Богонёор хэлэхэдэ, манай республикын спортсменүүдэй һүүлэй жэлнүүдтэ түйлаһан амжалтануудынь иимэл даа. Ороной суглуулагдамал командын бүридэлдэ абтаһан нютагайнгаа хүбүүд, басагадай ехэ мүрысөөнүүд дээрэ амжалтатай ябажа ерэхыень үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

В. БУДАЕВ.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛЭЛ

УУЛЗАЛГА ҮНГЭРГЭГДЭХЭНЬ

Байгша оной ноябриин 19—21-дэ Париж хотодо Европын 33 гүрэнэй, мүн США-гай, Канадын правительствануудые толгойлогшод уулзахань. Энэ тон ехэ удха шанартай үйлэ хэрэг мүн. Арбан табан жэлэй саада тээ Хельсинки хотодо Европо түбиин аюулгүйн байдалые сахиха ба гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудые үргэдхэхэ талаар үнгэргэгдэһэн хуралдаантай энэ үйлэ хэрэг жэшээтэ ха юм. Хельсинки хотодо үнгэргэгдэһэн хуралдаанай һүүлээр лэ дайнай хойто жэлнүүдтэ үргэлжэлүүлэгдэһэн зүришэлдөөнүүдые сараха, эб найрамдалые бэхижүүлхэ арга боломжонууд олгогдсо бшуу.

Мүнөө үедэ «хүйтэн дайн» сарагдаа гээшэ. Европо түбиин оронууд шэнэ асуудалнуудые шиидхэхэ аргатай болоод байнэ ха юм. Европын саашанхи хуби заяан тухай асуудал эндэ онсо һуури эзэлнэ. Энэ түбидэ ажаһуужа байһан арад зоной экономическа, эрдэмэй ба соёлой талаар айхабтар ехэ арга боломжотой байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ Европын аюулгүйе сахилгые найдамтай болголго хадаа Париж хотодо үнгэргэгдэхээ байгаа уулзалгын гол зорилгонь мүн.

Үнгэрһэн жэлнүүдэй туршада Европо түбиин гүрэнүүдые эблэрүүлхэ талаар олоной лэ түсэбүүд табигдана гээшэ аа даа. Мүнөө үедэ СССР-эй Президент М. С. Горбачевой дурадхал олоной анхарал татана. Тэрэ «ниитэ Европын байшан» бодхоохые дурадхаһан байна. Эндэ Европын хүн зон бултадаа эбтэй зетэй ажаһуужа шадаха байна ха юм.

Франциин Президент Ф. Миттеран «Европын конфедераци (нэгэдэл)» бии болгохые дурадхана. Тиин ЕЭС-эй ба Зүүн Европын гүрэнүүдэй хоорондо политическэ, экономическа ба соёлой талаар ушардаг һаад түбэгүүдые үгы болгохо хэрэгтэй гэжэ тэрэ дурадхана. Энэ хадаа тон хүндэ хүш... зорилго байһаниинь ойлгосотой.

Европо түби дээрэ түүхэтэ хубилалтанууд... дай болоjo байхада, НАТО ба Варшава... договорой үгы болгогдохо, тэдэнэй орсо... Европын аюулгүйе сахиха талаар ямар нэ... шэнэ эмхи бии болгогдохо байна ха ю... Эндэ США-гай зүгһөө сэрэгэй ба поли... ческэ талаар үзүүлэгдэдэг нүлөөн һу... ха бшуу. Гадна Европын гүрэнүүд Холбо... то Штадуудтай, мүн Японтой экономик... талаар атаа мэеэ буляалдаха арга бо... жотой болохо байна ха юм. Тобшохон... хэлэбэл, Европодо болохо хубилалтан... дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдтэ онсо... лөө үзүүлхэ бшуу.

Гэхэтэй хамта, минии һанахада, ... Европын байшан» бодхоохо гээшэ ... хүшэр лэ байна. ЕЭС-эй гүрэнүүдэй... он болотор нэгэн валютатай болохо ... далые шиидхэхээр болоjo байхада, ... гүрэнэй республиканууд «удельнэ княж... вануудаар» болон таһарна. Шэнэ Европые б... болголгодо энэ ушар һаад түбэг ... байна ха юм. Ехэ байшан бодхоохода ... жэ хирпиисээр бэшэ, харин томо томо ... гуудаар барихада, һайн байһаниинь ма... жэ.

Баруун Европын политическэ ажал я... лагшад, бизнесменүүд совет реформ... бэелүүлэгдэхэ байһанда этигэнэ. Энээн... ень М. С. Горбачевой Испани ба Франци... албанай хэрэгээр ошолго, тэндэ бата... даһан хэлсээнүүд гэршэлнэ. Эдэ бүхэ... Парижда үнгэргэгдэхэ уулзалгын амж... тайгаар түгэсэхэдэ нүлөө үзүүлхэ бэз...

Баруун Европын багахан гүрэнүүдэй ... лөөлэгшэд «ниитэ Европын байшан» ... тэдэнэй гүрэнэй, мүн национальна ... бэеэ даанхай байдалда муу нүлөө үзүү... магад гэһэн һэжэг түрэжэ байһан ... мэдүүлнэд.

ҺУНГАЛТЫН ДҮНГҮҮД

Энэ жэлэй ноябриин 6-да үнгэргэгдэһэн һунгалтын дүнгөөр США-гай конгрессэй дээдэ палатын—сенадай зуун һууринай 35-ниинь шэнэ эзэнтэй болобо. Гадна доодо палатын 435 һуури эзэлхын түлөө мүн лэ һунгалта болоһон байна. Эндэ республиканска ба демократическа партинуудай түлөөлэгшэдэй хоорондо шанга тэмсэл болобо.

Конгрессэй 101-дэхи бүридэлэй түлөөлэгнүүд байгша оной октябриин һүүлдэ дүүрэе юм. Энэнь урдань баталагдаһан болзорһоо 23 үдэрөөр һунаагдаһан болоно. Ушар юуб гэхэдэ, Сагаан байшан конгресс хоёр Холбоото Штадуудай федеральна шэнэ бюджедэй проект тухай үгээ ойлголсогүй бшуу. Хоёр палатада һайшаагдаһан хуулиин проектые оpоной президент Джордж Буш дэмжэбэгүй. Энэ удаа бюджедэй алгасаан тон ехэ аяар 300 миллиард долларто хүрэһэн байба. Энээниие яажа хороохоб гэһэн асуудалаар Бушай захиргаан ба конгрессменүүд үгээ ойлголсожо шаданагүй бшуу. Президент татабариин хэмжээе ехэ болгожо, энэ алгасаае хэмдэнь оруулхые дурадхаба Тиихэдэнь конгрессменүүд энэ түсэбыень зүбшөөбэгүй. Үгэ буляалдаанууд гурбан неделиһээ үлүү болзорто үргэлжэлһэн байна. Эсэстэнь Буш буулта хэхэ баатай болоо юм. Гэбэшье татабариин хэмжээн нэгэ хэды ехэ болохоор харагдаба. Тиин бюджедэй алгаса 137 миллиард долларто хүргэгдэхэ болоно...

Сагтаа хада Сагаан байшанда ерэжэ ... хадаа, Буш татабариин хэмжээн ехэ болго... дохогүй юм гээд мэдүүлэ һэн. Теэд т... нэй үгэдөө хүрөөгүй хадань, республика... президентын ба тэрэнэй хүтэлбэри... байһан партиин нэрэ хүндэ буураjo э... бэ.

Һунгалтын үедэхи тэмсэлдэ нүлөө үзүү... һэн ушарнууд олон байгаа. Энэ ... зүүнэй ба баруунай гүрэнүүдэй хооронд... харилсаануудай һайжоржа байһан үеды... лоһон. Тиин энэ ушарые һунгагшад хар... абаа гэжэ шэнжэлэгшэд тоолоно. Гадна ... вейтые булимтаран абаһан Ирагай ябуул... нуудые дэлхэйн олон гүрэнүүдэй зү... буруушаалга США-гай хоёр томо парти... түлөөлэгшэдэй түлөө дүүгаа үгэлгэдэ ... лөөлөө гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Дүтын Зүүн зүгэй гүрэнүүдһээ нефть ... далдажа абадаг США-гай бизнесмен... Кувейтдэ добтолон оролгые бурууша... тэдэнэй стратегическэ харга шэглэлнүүд... алдуулба гээд тоолоһон байна. Тиим... Вашингтон Кувейтдэ эрхэ сүлөөе олгохо ... лөөр ябуулгануудта эдэбхитэйгээр х... далсаһан, буу зэбсэг хэрэглэхээр бэлэ... лоһон байха юм. Гэбэшье эндэхи байд... гуримшуулха талаар США тиимэ гэз... жалта түйлаагүй. Хэдэн мянган америк... эрхэтэд Ирагай хүтэлбэриин гарта байһ...

ХАРИЛСААНУУД ҮРГЭДЭНЭ

Вашингтонһоо холо бэшэхэнэ оршодог американ Хагерстаун хотодо залуушуулай уласхоорондын конференци үнгэргэгдэбэ. Эндэ совет 200 гаран студент хабаадаһан байна. Москвагай университедэй, уласхоорондын харилсаануудай, физкультурын институдай түлөөлэгшэд байлсаа юм.

Ниитын ба шажанай мэдээжэ ажал ябуулагша Мун Сон Мэнэй байгуулһан студентнүүдые нэгэдүүлгын хүдэлөөнэй эмхи совет залуушуулые США-да ерэхыень уриһан байна. Совет ба американ студентнүүд табан үдэрэй туршада американ мэдээжэ политологуудай, экономистнуудай, түүхэшэдэй лекцинүүдые шагнаһан, семинарнуудта, үгэ буляалдаануудта хабаадаа юм.

1990 онуудта бэелүүлэгдэхэ студентнүүдэй зорилгонууд тушаа гэһэн асуудалаар һонирхолтой симпозиум үнгэргэгдэбэ. Эндэ политическэ шэнэ үзэл бодол, эрдэмэй ба соёлой талаар харилсаануудые хүгжөөлгын замууд, саашадаа хүн түрэлтэнэй общественэ хүтэлбэрилгын арга шадабариие нарижуулха талаар дүй дүршэлые бодомжолон үзэхэ тухай асуудалнууд гол анхарал татаа юм.

Москвагай студентнүүд американ түүхын памятнигуудтай танилсаа. Нью-Йорк, Филадельфи, Геттисберг ба Вашингтон хотонуудаар ябаһан байна.

— Залуушуулай энэ уулзалга хадаа «хүй... тэн дайнай» сарагдаһан үедэл үнгэргэгд... байна ха юм. Манай залуушуулай һонир... дог юумэнүүд гэхэдэ, шэнэ үзэл бодо... бии бололго. СССР-тэ бэелүүлэгдэжэ б... һэн хубилган шэнэдхэлгын, эб найрамдал... хүдэлөөниие саашадань үргэдхэхэ асууд... нууд болоно,— гээд студентнүүдые н... дүүлгын хүдэлөөнэй эмхиин вице-прези... Энтони Диваин ТАСС-ай корреспонде... хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.— Залуушуу... хоорондоо харилсалга хадаа манай ... дуудай бэе бэедээ этигэхэ, бэе бэе ... гохо хэрэгтэ онсо үүргэ дүүргэнэ гэж... һанаб

—Мүнөө үедэ хоёр оронуудай за... шуулай дундахи харилсаанууд үргэ... байнхай,— гэжэ СССР-эй студент... делегациин хүтэлбэрилэгшэдэй ... МГИМО-гой профессор А. Ю. Бори... хөөрэнэ.— Бидэ иимэ харилсаануудые ... жэнэбди. Энэ хадаа арадуудай хоорон... харилсаануудые бэхижүүлгэдэ сэги... нүлөө үзүүлнэ ха юм.

Г. ПЕТРО..., А. БАЛЕБАНО..., В. МАТ... (ТАСС)

Сонирхо экран

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30—«120 минута». 9.35 — Мультфильм. 9.55 —«Жизнь Клима Самгина»— 14 серитэй уран һайханай фильм. 3-дахи сери. 11.10— Дэлхэйн һониной дээжэһээ. 12.10—Матвей Блантерай дуунууд. 12.30—Хүүгэдтэ дамжуулга. 13.30—Время. 14.10— Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 17.45 — «ТелеЭКО»—журнал. 18.15 — Россин арадуудай спортын национальна зүйлнүүдэй фестиваль тухай. 18.45 —Амар сайн, хүүгэдэм! 19.30 — Время. 20.0—Баримтата фильм. 20.15—Мультфильм. 20.25 — Дипломатическа бэшэ хөөрэлдөөн. Баруун-Европын холбооной генеральна секретарь Виллем Ван Экелен ба политическэ шэнжэлэгшэ В С. Зорин дамжуулгада хабаадаха. 20.45 — «Жизнь Клима Самгина». 3-дахи сери. 22.00—Время. 22.30 — Шатараар дэлхэйн чемпионадта. 22.45 — Москвагай Гүрэнэй консерваториин студентнэрэй хоорой концерт. 23.05—Литературно-уран һайханай «Үгэ» программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15, 11.55 — Эрдэм дэлгэрүүлгын фильмүүд. 9.35, 10.35—Географи. 8-дахи класс. 10.05, 11.05—Француз хэлэн. 11.35, 12.45—Биологи. 6-дахи класс. 12.15—«Бурда моден» дурадхана. 13.05 — «Преступление на корабле»— уран һайханай фильм. 1-дэхи сери. 14.15—Ритмическэ гимнастика. УЛААН-ҮДЭ. 17.30— Баримтата фильмүүд. 19.05— Байгал. 19.25 — Буряадай Гүрэнэй оперо болон баледэй академическэ театрта Ю. Ирдынеевэй «Лик богини» балет. 19.55—Байгал (буряадаар). 20.10 —«Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». 20.55—Соносхолнууд. МОСКВА. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 21.15— Ород литературын зохёолнуудые СССР-эй арадай артист И. Ильинский уншаха. 22.05— «США—СССР» гэһэн теле-хүүргэ. 22.45—Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 22.50—СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ. 22.50—Россин национальна асуудалай мүнөөнэй байдал ба хараа замууд. 00.50—«Преступление на корабле»—уран һайханай фильм. 2-дохи сери. 01.45 — Футболоор СССР-эй кубок. «Динамо» (Москва) — «Спартак».

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номер...

«Кремльдэ болоһон у... та» гэһэн гаршаг доро С... эй президент М. С. Гор... вой, РСФСР-эй Верхов... ведэй Түрүүлэгшэ Б. Н. Е... нэй уулзалга тухай ТА... мэдээсэл.

КПСС-эй рескомой ... секретарь Л. В. По... Улаан-Үдын нарин сэмбэ... бинадай нооһо түрүүлэ... луулгын цех соо хэһэн ... га тухай — номерой н... хуудаһанда.

Бэшүүрэй районой ... һүнэй фермын коллектив... Н. Дегтяревой хөөрөөн ... мүрөө түшэлсэжэ гэһэн га... тай.

Партийна аппарадай хүд... рииие эдэбхитэй, ... болгохо тухай КПСС-эй Пр... калиин райкомой секрета... Тутаева бодомжолно. ... «Ганса сааһанай хэрэг б... гэһэн гаршагтай.

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ.

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-90, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79 п. Агинское 3-40-69. Директор издательств—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Обьем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской ССР. Директор 2-40-45 Зак. № 259.